

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานการศึกษา ในสถาบันระดับอุดมศึกษายังมีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาและขอบข่ายของวิชานี้คลาดเคลื่อนอยู่มาก ประกอบกับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิชาพื้นฐานการศึกษาในประเทศไทยยังไม่เคยมีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อน และแม้ว่าในต่างประเทศจะมีการศึกษาในเรื่องวิชาพื้นฐานศึกษามาก่อนแล้วก็ตาม แต่ก็มีเพียงจำนวนน้อยครั้งนั้นเพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาและขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้พยายามรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิชาพื้นฐานการศึกษาจากตำราเอกสาร และรายงานผลการสัมมนา ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยจะนำเสนอตามลำดับคือ

1. ความหมายและขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา
2. ความเป็นมาของวิชาพื้นฐานการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ
3. การเรียนการสอนวิชาพื้นฐานการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ
4. ปัญหาของการจัดวิชาพื้นฐานการศึกษา
5. งานวิจัยเกี่ยวกับวิชาพื้นฐานการศึกษา

ตอนที่ 1 ความหมายและขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา

1.1 ความหมายของคำว่า "พื้นฐานการศึกษา"

คาร์เตอร์ วี กูด¹ (Carter V. Good) กล่าวไว้ใน Dictionary of Education ว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรวิชาครู ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องแรงผลักดันของสังคม (Social Force) สถาบันต่าง ๆ และมนุษย์สัมพันธ์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการศึกษา

¹Carter V. Good. Dictionary of Education, New York : McGraw Hill 1975, p. 249.

ยกตัวอย่าง เช่น ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา รัฐศาสตร์ มนุษยวิทยา ภูมิศาสตร์ และปรัชญา ซึ่งวิชาเหล่านี้จะช่วยเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ การอภิปรายปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งน่าสังเกตว่าวิชาต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น จะมาเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับสังคม ประวัติศาสตร์ ปรัชญาและจิตวิทยา ซึ่งช่วยในการเรียนเรื่องเกี่ยวกับสังคม-ศึกษา

วิทแมน คัมบลิว แซทฟอร์ด¹ (Reitman W. Sandford) กล่าวว่าพื้นฐานการศึกษา คือ การศึกษาข้อเท็จจริงเบื้องต้นและหลักการ ซึ่งเป็นรากฐานในการแสวงหานโยบายและหลักปฏิบัติทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีคุณค่า หลักการต่าง ๆ ดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานให้แก่การศึกษา ซึ่งถ้ารากฐานดังกล่าวมั่นคงแข็งแรง โครงสร้างอื่น ๆ ก็จะแข็งแรงและในทางตรงกันข้ามถ้าพื้นฐานอ่อนแอ โครงสร้างอื่น ๆ หรือการศึกษาจะไม่มั่นคงแข็งแรงด้วย

การเข้าใจพื้นฐานการศึกษา จะช่วยให้ครูเข้าใจความหมายของเนื้อหาของวิชา ซึ่งจะเข้าไปร่วมกับนิคซอมในฐานะที่เป็นครู และจะช่วยให้ผู้ที่เป็นครูวิทยาลัยครูสามารถที่จะตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลว่าจะพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่สุดได้อย่างไร และจะทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ผู้บริหาร และสถาบันทางการศึกษาอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และได้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้อย่างไร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญมากสำหรับครูในปัจจุบัน ซึ่งครูจะได้อะไรและมโนทัศน์ในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้โดยการศึกษาพื้นฐานการศึกษา

ชนิตา รัชพลเมือง² กล่าวว่า วิชาพื้นฐานการศึกษาคือเป็นวิชาครู (Pedagogy) หรือวิชาชีพ (Professional Education) เป็นวิชาที่จะช่วยพัฒนาให้คนเป็นครูที่ดี วิชาพื้นฐานการศึกษานี้จะศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแรงผลักดันทางสังคม สถาบันต่าง ๆ และมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งมี

¹Reitman W. Sandford, Foundations of Education for Prospective Teachers, New York : Allyn and Bacon 1977, p. 12.

²ชนิตา รัชพลเมือง, ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของวิชาพื้นฐานการศึกษาในต่างประเทศ (การประชุมวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 13-17 พฤศจิกายน 2525) เอกสารหมายเลข 8, หน้า 1.

อยู่ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งให้การสนับสนุนเชื้ออำนาจ หรือเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการ
ศึกษา ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของสังคม การเมือง วัฒนธรรม ที่มีต่อการศึกษา โดย
ให้ความสนใจต่อรากฐาน และประวัติความเป็นมาเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อจะวิเคราะห์
การศึกษาปัจจุบัน ปัญหาการศึกษา รวมทั้งเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำนายแนวโน้มอนาคตและ
เร่งเร้าให้มีการตอบสนองต่อสถานการณ์และปัญหาเหล่านั้น วิชาพื้นฐานการศึกษานี้เกี่ยวข้องกับ
ศาสตร์ต่าง ๆ อาทิเช่น ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา รัฐศาสตร์
มนุษยวิทยา และปรัชญา อนึ่งเนื่องจากวิชาเหล่านี้จะช่วยเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ และแก้ปัญหา
ที่เกี่ยวกับการศึกษา ดังนั้นวิชาพื้นฐานการศึกษานี้จึงมีลักษณะเป็น "สหวิทยาการ" ซึ่งสามารถ
แบ่งสาขาใหญ่ ๆ ของวิชาพื้นฐานการศึกษาออกได้ ดังนี้

1. พื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์
2. พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา
3. พื้นฐานการศึกษาทางจิตวิทยา
4. พื้นฐานการศึกษาทางสังคม
5. การศึกษาเปรียบเทียบ

สรุปได้ว่า วิชาพื้นฐานการศึกษานอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเป็นครู หรือนักการศึกษาที่
สมบูรณ์แบบแล้ว ยังมุ่งให้ผู้ศึกษาเข้าใจสภาพที่แท้จริงของการศึกษาให้เข้าใจศึกษาอย่างถึงแก่น
จนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาทั้งในวงการศึกษาและปัญหาอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการ
ศึกษารวมทั้งสามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและทำนายอนาคตของการศึกษาได้

รศ.ทศพร ศุภสวัสดิ์¹ ได้ให้ความหมายว่า วิชาพื้นฐานการศึกษา หมายถึง วิชาทางด้าน
การศึกษาทั้งหลายที่เสริมสร้างความเข้าใจให้ลึกซึ้ง อันได้แก่สิ่งที่เป็นตัวการต่าง ๆ ของสังคม
ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษา

¹รศ.ทศพร ศุภสวัสดิ์, ความหมายขอบข่าย และความเป็นมาของวิชาพื้นฐานการศึกษา,

สำหรับความหมายของวิชาพื้นฐานการศึกษาคตามพจนานุกรมการศึกษา ฉบับภาษาไทย
หมายถึง¹

1. วิชาที่เกี่ยวกับการศึกษาในด้านวิเคราะห์แรงผลักดันของความต้อการทางสังคม
และสิ่งสืบทอดทางวัฒนธรรม
2. วิชาที่เกี่ยวกับการศึกษาทางประวัติศาสตร์ เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัด
และบริหารโรงเรียน
3. การจัดโปรแกรมการศึกษาที่อาศัยพื้นฐานทางปรัชญา จิตวิทยา ประวัติศาสตร์
สังคมและเทคโนโลยี
4. การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
5. ประมวลความรู้ความคิดและความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับระบบการศึกษาปัญหา
ทั่วไปของการศึกษา โดยสามารถเปรียบเทียบให้เห็นว่า การศึกษาจะแตกต่างกันไปตามลักษณะ
ของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศ

จากการให้ความหมายของวิชาพื้นฐานการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้ว่าวิชา
พื้นฐานการศึกษาจัดเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพครู และเป็นวิชาซึ่งผู้ที่ประกอบอาชีพครูจำเป็นต้อง
ศึกษา เพราะวิชานี้จัดเป็นองค์ประกอบและรากฐานของวิชาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับเรื่องของศาสตร์
อื่น ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ปรัชญา สังคม มนุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ทำให้
ทราบถึงแรงผลักดันอิทธิพลและผลกระทบ ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมการศึกษาฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 (ฉบับ
พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, พ.ศ. 2513), หน้า 473.

1.2 ขอบข่ายวิชาพื้นฐานการศึกษา

ขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา หมายถึง รายวิชาที่กำหนดให้อยู่ในกลุ่มวิชานี้ ซึ่ง นักการศึกษาหรือผู้ปฏิบัติการทางการศึกษาส่วนมากให้ความเห็นที่แตกต่างกันไปบ้าง เช่น วิจิตร ศรีสอน¹ ได้แบ่งโครงสร้างของศาสตร์ที่เรียกการศึกษาก่อออกเป็น 3 ส่วน คือ ก้าน เนื้อหาวิชา ก้านวิชาชีพทางการศึกษาและก้านวิชาพื้นฐาน ซึ่งได้แบ่งวิชาพื้นฐานออกเป็น 4 พื้นฐาน คือ

1. พื้นฐานทางปรัชญา (Philosophical Foundation of Education)
2. พื้นฐานทางค่านประวัติศาสตร์ (Historical Foundation of Education)
3. พื้นฐานทางค่านสังคม (Social Foundation of Education)
4. พื้นฐานทางค่านจิตวิทยา (Psychological Foundation of Education)

วิทแมน คัมบลิว แซนด์ฟอร์ด² (Reitman W. Sandford) กล่าวถึง ขอบข่ายของ วิชาพื้นฐานการศึกษาไว้ดังนี้

ปัจจุบันนี้พื้นฐานการศึกษามีหลายพื้นฐาน แม้ว่าจะบูรณาการเข้าด้วยกันและใช้ชื่อ ว่าพื้นฐานการศึกษาทางสังคมศาสตร์ แต่ก็จะประกอบด้วย 4 พื้นฐานหลัก คือ

1. พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา
2. พื้นฐานการศึกษาประวัติศาสตร์

¹วิจิตร ศรีสอน, สังคมศาสตร์กับการศึกษา (โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี) 2522, หน้า 18-20.

²Reitman W. Sandford, Foundation of Education for Prospective teacher, p. 12.

3. พื้นฐานการศึกษาทางสังคมวิทยา
4. การศึกษาการเปรียบเทียบ

ซนิตา รัทท์พลเมือง¹ ได้ให้ขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษาว่า วิชาพื้นฐานการศึกษานั้นมีสาขาวิชาหลัก 4 ด้าน คือ พื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์ พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา พื้นฐานการศึกษาทางสังคม และการศึกษาเปรียบเทียบ ซึ่งรวมทั้งพัฒนาศึกษาคือ

มาร์ติน เลวิต² (Martin Levit) ได้เน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจในขอบเขตของพื้นฐานการศึกษาว่าไม่ควรจะมีจำกัดระหว่างศาสตร์และไม่ควรมีเขตจำกัดระหว่างชาติ ซึ่งทฤษฎีของพื้นฐานการศึกษานี้จะต้องไม่เป็นเพียงนโยบาย แต่จะต้องมีลักษณะเป็น "สหวิทยาการ" และจะต้องเป็นลักษณะสากล (นานาชาติ)

ปัจจุบันภาควิชาสารพัดศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กำหนดขอบข่ายของสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาสำหรับนิสิตที่เรียนปริญญาโทสาขานี้ว่ามีพื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งกำหนดให้นิสิตได้เรียน 4 กลุ่ม คือ

- พื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์
- พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา
- พื้นฐานการศึกษาทางสังคม
- การศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษาระหว่างประเทศ

จากการพิจารณาขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษาดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าขอบข่ายของสาขาพื้นฐานการศึกษาดังกล่าวได้เป็น 4 สาขาหลักด้วยกัน คือ

¹ซนิตา รัทท์พลเมือง, ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของวิชาพื้นฐานการศึกษาในต่างประเทศ, , หน้า 2.

²Martin Levit, An Inquiry Approach for Foundational Studies
AACTE Bulletin, American Association of Colleges for Teacher Education
Washington, D.C. Vol 24 May-June 1971, p. 1.

1. พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา
(Philosophical Foundations of Education)
2. พื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์
(Historical Foundations of Education)
3. พื้นฐานการศึกษาทางสังคม (Social Foundations of Education)
4. การศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Education)

ในตอนต่อไปนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดในแต่ละสาขาทิ้งไว้

พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา (Philosophical Foundations of Education)

ความหมายของคำว่า "ปรัชญา" ใ้มีผู้ให้คำนิยามไว้แตกต่างกันหลายทัศนะ เช่น ปรัชญา คือ ศาสตร์ชนิดหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหมวดหมู่หรือแบบตามความรู้ของสาขาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจ และแปลความหมายข้อเท็จจริงอย่างสมบูรณ์แบบ¹

ปรัชญา เป็นแนวคิดที่เราเชื่อว่าดีที่สุด ซึ่งได้จากการวิเคราะห์รอบด้านอย่างดีถ้วน และลึกซึ้ง เพื่อที่จะสามารถเป็นแนวทางในการดำเนินงานใด ๆ หรือในการดำเนินชีวิตของบุคคลใด²

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ วิทยุโธ สาร. "ปรัชญาการศึกษาไทย," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ
(5 กุมภาพันธ์ 2514) : 21.

² เมธี ปิณฑนานนท์, "อะไรคือ ปรัชญา", วิทยาสาร, ปีที่ 27, ฉบับที่ 37
(ตุลาคม 2519), หน้า 47.

ปรัชญา คือ การจักความรู้ทางวิทยาศาสตร์และประสมการทางจริยศาสตร์
สุนทรียศาสตร์ และศาสนา ให้เป็นระบบวิเคราะห์ความคิดรวบยอดทั่วไป และความคิดรวบยอด
ทางวิทยาศาสตร์ ทิวาภาความสมเหตุสมผลของความคิดเหล่านั้น และนำความคิดเหล่านั้นมา
สัมพันธ์กับวิธีการของปรัชญา คือ การศึกษาเหตุผลตามหลักตรรกวิทยา¹

ตามรูปศัพท์ภาษาไทยนั้น คำว่า ปรัชญา เป็นคำที่พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิป-
พงศ์ประพันธ์ทรงบัญญัติขึ้น เพื่อใช้แทนคำว่า (Philosophy) ในภาษาอังกฤษ² ตามราชาศัพท์
ปรัชญาเป็นคำภาษาสันสกฤต มาจากคำว่า ชญา แปลว่ารู้ เข้าใจ เมื่อเติมอุปสรรค ปฺร ซึ่ง
แปลว่า ไกล สูงสุด ประเสริฐ ลงไปข้างหน้าจึงกลายเป็นคำว่า ปรัชญา ซึ่งอาจให้ความ-
หมายได้ว่า เป็นความรอบรู้ รู้กว้างขวาง หรือ ความรู้อันประเสริฐ³

ปรัชญา คือ วิธีการคิดอย่างมีอิสระเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่หรือเป็นความพยายาม⁴

ปรัชญา คือ เทคนิคสำหรับคิดโดยเฉพาะอย่างปึง ปรัชญาสนใจที่จะตรวจสอบสมมติฐาน
และให้ความหมายต่อมโนทัศน์ของเรา⁵

¹อมร โสภณวิเชษฐวงศ์, ปรัชญาเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2514), หน้า 2.

²กิติ บุญเจือ, ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
2519), หน้า 1.

³ไพฑูริย์ สินลาภรัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 2.

⁴George F. Kneller, Introduction to the Philosophy of
Education, (2d ed.), New York : John Wiley and Sons, 1971, p. 1.

⁵H.L. Elvin, Education and Contemporary Society, London :
George Allen and Unwin, 1971, p. 29.

ปรัชญา คือ การนำเอาเนื้อหาและวิธีการของปรัชญาประยุกต์ใช้ในการศึกษา¹

ปรัชญา คือ กิจกรรมที่พยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดจนหลัก และแนวทางในการจัดการศึกษา²

จากคำนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในการจัดการศึกษานั้นต้องอาศัยปรัชญาเป็นแม่บทแนวความคิด เพราะปรัชญาเองนั้นเป็นตัวกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา ดังจะเห็นได้จากความสัมพันธ์กับปรัชญา ดังกล่าวข้างต้น

สำหรับความหมายของคำว่า ปรัชญาการศึกษา ใ้มีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

ปรัชญาการศึกษา หมายถึง ความคิดเห็นอย่างวิพากษ์ วิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยพิจารณาองค์ประกอบทุกส่วนของการศึกษาอย่างถี่ถ้วน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษานี้ใช้เป็นเครื่องนำทางหรือเป็นหลักยึดในการจัดการศึกษา และพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาโดยส่วนรวม³

ปรัชญาการศึกษา คือ ความพยายามที่จะวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจาร์ณ และพิจารณาการศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทุกแง่ ทุกมุม ให้เข้าใจถึงแนวคิด หลักความสำคัญ ความสัมพันธ์ และเหตุผลต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีความต่อเนื่องและมีความหมายต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม⁴

¹ John S. Brubacher, Modern Philosophis of Education, New

York : Mcgraw-Hill book, 1965, p. 3.

² Charles J. Braunter and Hobert W. Burns, Problems in Education and Philosophy, Englewood Cliff, N.J. : Prentic-Hall. 1965, p. 23.

³ ศักดา ปรางประทานพร, ปรัชญาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรุงเทพมหานคร : บารมีการพิมพ์, 2522), หน้า 45.

⁴ ไพฑูรย์ สินลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น หน้า 34.

ปรัชญาการศึกษา คือ ทฤษฎีทั่วไปของการศึกษา¹

ปรัชญาการศึกษา คือ มีคฤเทศก์นำทางในการจัดการศึกษาของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปรัชญาการศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการสอน การเรียน การจกัประสภการณ์ในเรื่องการเรียนรูู้ให้แกผู้เรียนมากที่สุด²

ปรัชญาการศึกษา คือ การนำเอาเนื้อหาและวิธีการของปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา³

ปรัชญาการศึกษา คือ กิจกรรมที่พยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดจนหลักและแนวทางในการจัดการศึกษา⁴

ปรัชญาการศึกษา คือ สาขาวิชาหนึ่งในบรรดาสาขาต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายของปรัชญาการศึกษาอันเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์⁵

¹สาโรช บัวศรี "ปรัชญาการศึกษาในประเทศไทย" ใน จุดยืนและทิศทางการศึกษาไทย, เอกสารทางวิชาการของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2518), หน้า 4.

²ภิญโญ สาธร, หลักการศึกษา กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภา, 2521, หน้า 81.

³John S. Brubacher, Modern Philosophies of Education, New York : McGraw-Hill Book, 1969, pp. 309-312.

⁴Harry S. Broudy, Building a Philosophy of Education, Englewood Cliff, N.J. : Prentice-Hall, 1961, p. 13.

⁵James E. McClelland, Philosophy of Education, Englewood Cliff, N.J. : Prentice-Hall 1976, p. 1.

ปรัชญาการศึกษา คือ แบบแผนของการศึกษาที่ทำให้การศึกษามีความสมบูรณ์แบบที่สุด¹

ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับการศึกษา

นักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับการศึกษา อาทิ วิทย์ วิตทเวทย์² กล่าวว่า ปรัชญามีส่วนช่วยนักการศึกษาโดยการกำหนดเป้าหมาย หรือการกำหนดสิ่งอันมีค่าสูงสุดในการดำเนินกิจการการศึกษา การศึกษามีไว้เพื่อชีวิตและควรจะมีไว้เพื่อชีวิตที่ดี ชีวิตที่ดีที่สุด หรือน่าพึงปรารถนาที่สุดเป็นอย่างไร นั้นเป็นสิ่งที่นักปรัชญาเสนอคำตอบโดยโยงไปถึงธรรมชาติของมนุษย์ ชีวิตมนุษย์นั้นต้องอยู่ในสังคมกับผู้อื่น ปัญหาจึงทอดไปถึงลักษณะของสังคมที่ก่อขึ้นเป็นเรื่องที่ปรัชญาการเมือง และปรัชญาสังคมแสวงหา เมื่อใดเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว จุดหมายของการศึกษาก็จะหลั่งไหลออกมาเอง เมื่อใดจุดหมายอันแน่ชัดแล้ว เนื้อหาของหลักสูตร บทบาทของครูในกระบวนการศึกษา บทบาทของโรงเรียนในสังคมก็จะกำหนดได้ชัดเจนขึ้น

ศักดา ปรากฏประทานพร³ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับการศึกษาว่า ปรัชญามีความสัมพันธ์กับการศึกษานับตั้งแต่จุดเริ่มต้น เพราะเมื่อเรามีพระศนะเกี่ยวกับความหมายของการศึกษาไปในทางใด เราก็ย่อมจะสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาไปในทางนั้น ความสัมพันธ์ระดับแรก คือ ปรัชญาการศึกษาช่วยวางรูปแบบให้กับการศึกษา นอกจากนี้ ปรัชญาการศึกษายังช่วยสร้างภาพรวมที่สมบูรณ์และกลมกลืนให้กับเป้าหมาย และเทคนิคทางการศึกษา ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ ปรัชญาการศึกษากระทำโดยการเชื่อมโยงวิชาการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

¹Edward J. Power, Philosophy of Education, Englewood Cliff, N.J. : Prentice Hall 1982, p. 232.

²วิทย์ วิตทเวทย์, "ปรัชญากับการศึกษา," ใน ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาของการศึกษาไทย, หน้า 33.

³ศักดา ปรากฏประทานพร, ปรัชญาการศึกษาฉบับพื้นฐาน, หน้า 38.

วิจิตร ศรีสอน¹ กล่าวว่า ความสัมพันธ์ของปรัชญากับการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหาสาระของการศึกษาปรัชญา มีส่วนช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาที่ดีที่สุด เพื่อชีวิตและสังคมปัจจุบันและอนาคต
2. ด้านวิชาการ ปรัชญามีส่วนช่วยวิเคราะห์ สังเคราะห์ ที่ความ โดยใช้เหตุผลตามหลักตรรกวิทยา เกี่ยวกับคำ และแนวคิดหลักทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความชัดเจนในความคิดซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นใจในการปฏิบัติของนักการศึกษา

ในสมัยปัจจุบัน การศึกษาได้ถือหลักปฏิบัติตามแนวของลัทธิปรัชญาการศึกษาต่าง ๆ แต่ที่นิยมกันในบรรดานักการศึกษาทั้งหลายมี 5 ลัทธิ คือ สารัตถนิยม (Essentialism) นิรันดรานิยม (Perrenialism) พิพัฒนาการนิยม (Progressivism) บูรณาการนิยม (Reconstructionism) และอัตถภาวนิยม (Existentialism) จากลัทธิเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายการศึกษา ดังสรุปได้จากตารางดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹วิจิตร ศรีสอน, เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา เล่มที่ 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525 หน้า 6-10.

ปรัชญา	จุดหมาย	หลักสูตร	วิธีการให้เกิดความรู้	ความคิดเกี่ยวกับเรียน
ลัทธินิรันดรวาหนิยม	ปลูกฝังอำนาจที่มีเหตุผลและ มุ่งให้ความเป็นเลิศทาง วิชาการ	อักษรศาสตร์และศาสตร์ใน หนังสือ	วินัยของจิตและการวิเคราะห์ วรรณคดี	ชีวิตอยู่ด้วยเหตุผลและจิต มีฐานะอยู่เหนือจกกาลของ ชีววิทยา
ลัทธิอภิปทานิยม	แสวงหาความหมายของ การ เป็นอยู่หรือมีอยู่ของ ตนเอง	เงื่อนไขของมนุษย์กิจกรรม การเรียนรู้ เป็นอิสระจาก การคุมขังของ เหตุผลให้ ปัจเจกบุคคล เป็นอิสระที่ จะค้นหาการมีอยู่ หรือ เป็นอยู่ของตนเอง	การตรวจสอบความรู้ลึกแรง กระตุ้น ความคิดของแต่ละ บุคคลในสภาพแวดล้อมของ การเรียนรู้ที่เป็นอิสระ	เป็นสิ่งมีชีวิตที่แสวงหาความ หมายของการมีอยู่ของตนเอง
ลัทธิพัฒนาการนิยม	สะท้อนความคิดเพื่อการ แก้ปัญหาสังคม ประชาชน ที่เป็นประชาธิปไตยและ ความเจริญงอกงาม	ความเข้าใจศึกษาปัญหา โดยยึดปัญหาต่าง ๆ เป็น ศูนย์กลางในการศึกษา จัดบรรยากาศห้องเรียน ให้เป็นประชาธิปไตย	ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยมุ่งการแก้ปัญหาด้วย ความคิดและใช้กระบวนการ ประชาธิปไตย	มีความรับผิดชอบในฐานะเป็น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผู้เรียนจะต้องอยู่ในสภาพของ ชนวนชาติ ทางชีววิทยาที่พอ เนื่องกันไป

ปรัชญา	จุดหมาย	หลักสูตร	วิธีการให้เกิดความรู้	ความคิดเกี่ยวกับเรียน
ลัทธิสารัตถนิยม	มนุษย์ต้องมีความเป็นเลิศ ทางวิชาการ และปลูกฝัง ปัญญา	ความมีวินัยทาง วิชาการที่จำเป็น ของ ใจเบื้องต้น	วินัยทางจิตใช้วิธีบรรยาย เนื้อหาวิชา	ความจริงและทักษะของ นักเรียน จะทำให้เกิดวินัยทาง ปัญญา
ลัทธิบูรณาการนิยม	สร้างระเบียบของสังคม ประชาธิปไตยที่เป็น อุดมคติ	ปัญหาสังคมโปรแกรม การแก้ไขปัญหาคอนแนว วิทยาศาสตร์	การวิจารณ์และวิเคราะห์ ข้อบกพร่องที่ของการแก้ไข	เป็นผู้นำในการสร้างสังคม นำสังคมไปในแนวใหม่ และ จัดทำสังคมขึ้นมาใหม่

ที่มา : เมธี บิลันชานนท์, ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525, หน้า 120.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชนิตา รักษ์พลเมือง¹ กล่าวว่า

พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา คือปรัชญาซึ่งเป็นแม่แบบในการกำหนดแนวทางและเป้าหมายของการศึกษา อันจะมีส่วนช่วยให้ นักศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการจัดและดำเนินการศึกษาได้เหมาะสมกับสภาพสังคม

ในศตวรรษที่ 20 ปรัชญาจึงได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการทางการศึกษาในการสร้างเนื้อหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีทางจิตวิทยา และสังคมวิทยา²

สรุปได้ว่า บทบาทที่สำคัญของความสัมพันธ์ทางการศึกษาและปรัชญานั้น ได้เชื่อมโยงวิชาการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้เป็นแบบเดียวกันอย่างผสมผสานซึ่งทั้งนี้และทั้งนี้ในการจัดการศึกษานั้น ก็ได้อีกพื้นฐานทางปรัชญาเป็นตัวแม่บท และกำหนดทิศทางการศึกษาของประเทศให้เป็นในรูปแบบที่ประเทศนั้น ๆ ต้องการพัฒนา

พื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์ (Historical Foundation of Education)

ความหมายของคำว่า "ประวัติศาสตร์" ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้หลายทัศนะ เช่น

ประวัติศาสตร์ เป็นทุกสิ่งที่เราเกี่ยวข้องกับทุกสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำ ได้คิดได้หวัง หรือไม่รู้³

¹ชนิตา รักษ์พลเมือง, "ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของวิชาพื้นฐานการศึกษาในทางประเทศ, หน้า 1.

²Sven Nordenbo, *Philosophy of Education in the Western World*, *International Review of Education*, V. 25 1979, p. 347.

³อ้างใน แฟรงค์ จี วิลลิสตัน "ขอบเขตและความมุ่งหมายของประวัติศาสตร์" สังคมศาสตร์กับประเทศไทย สำนักงานคนคว่า มหาวิทยาลัยคอร์แนล กรุงเทพมหานคร 2499 หน้า 108-101.

ประวัติศาสตร์เป็นเสมือนการผูกพัน ซึ่งทำให้การศึกษาทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและ
และความสัมพันธ์ของมนุษย์ เชื่อมติดต่อกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียว¹

ประวัติศาสตร์ คือ ความจริงใจในอดีตอันเป็นผลทำให้เกิดความเป็นอยู่ในปัจจุบัน
ที่เราเห็นอยู่นี้ ประวัติศาสตร์เป็นเหตุ สภาพปัจจุบันเป็นผล ความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์
สอนให้เราเข้าใจเหตุการณ์ที่เป็นไป ได้ไตร่ตรองในส่วนที่ดีและไม่ดีในส่วนที่ผิดพลาด เพื่อ
เป็นบทเรียนให้เราไม่ทำอย่างนั้นอีก²

ประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องราวของมนุษย์ ตั้งแต่เริ่มมีขึ้นในโลกเรื่อยมา
จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ประวัติศาสตร์จะทำการบันทึกสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น สิ่งที่มนุษย์กระทำ ตลอดจน
ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคแต่ละสมัย³

สำหรับวิชาประวัติศาสตร์การศึกษานั้น อาจเป็นวิชาที่พัฒนามาเป็นอันดับแรก ๆ หน้าที่
ประการหนึ่ง คือการถ่ายทอดวัฒนธรรม หรือสิ่งที่เรียนรู้ในอดีต ซึ่ง

ชนิตา รัชพลเมือง⁴ กล่าวว่าพื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์ศึกษารากฐานและ
ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการศึกษา ผลสำเร็จและข้อผิดพลาดของการจัดการศึกษาในอดีต
เพื่อประโยชน์สำหรับการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ อังโน แฟรงค์ จี วิลลิสตัน, "ขอบเขตและความมุ่งหมายของประวัติศาสตร์."
หน้า 108.

² คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน สังคมศาสตร์กับการศึกษา, 2522.

³ วิเชียร วิเศษ, ประวัติศาสตร์คืออะไร (เอกสารอัครสำเนา) 2522.

⁴ ชนิตา รัชพลเมือง, "ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของวิชาพื้นฐานการศึกษาใน
ต่างประเทศ หน้า 2.

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ของความคิดเกี่ยวกับการศึกษาของไทย ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคลของนักการศึกษา หรือคนที่มีความชำนาญทางการศึกษา หรือในระดับสถาบันว่าสมัยนั้น ๆ มีแนวคิดอย่างไร หรือในระดับหัวข้อว่า เรื่องใดเรื่องหนึ่งมีวิวัฒนาการมาอย่างไร
2. ศึกษาเรื่องพื้นฐานของการศึกษาไทย คือ ดูว่าการศึกษาในแต่ละยุคของไทย เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง อย่างไร แค่นั้น อะไร เป็นอิทธิพลแก่กันมากน้อยแค่ไหน
3. ศึกษาจากรูปแบบระบบของการศึกษาของไทย ในแต่ละสมัยหรือแต่ละยุคว่ามีรูปแบบอย่างไร เพราะอะไร เปรียบเทียบกันได้อย่างไร
4. ศึกษารายละเอียดในเชิงขององค์ประกอบของการศึกษา ทั้งในระดับสถาบันและระดับส่วนรวมของประเทศว่า แต่ละยุคแต่ละสมัยมีลักษณะอย่างไรและมีวิวัฒนาการมาอย่างไร
5. พิจารณาเป็นหน่วยงาน เป็นสถาบัน หรือปัญหาเฉพาะเรื่องแล้วศึกษาย้อนกลับไปในอดีต เช่น มหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค ประสบความสำเร็จในการช่วยพัฒนาภูมิภาคแค่ไหน เพียงไร จริยศึกษาของไทยมีวิวัฒนาการมาอย่างไร เป็นต้น

แมกซีน กรีน¹ (Maxine Green) กล่าวว่า

โดยพื้นฐานแล้วการศึกษาเป็นกระบวนการทางวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้คนรุ่นต่อไปเรียนรู้ วัฒนธรรมในอดีต สามารถดำเนินชีวิตรอดในปัจจุบัน และสร้างอารยธรรมสำหรับอนาคต เป็นเป้าหมายของการศึกษาจึงมี 3 ด้าน คือการถ่ายทอด (Inheritance) การมีส่วนร่วม (Participation) และการทำประโยชน์ (Contribution)

อาจกล่าวได้ว่า วิชาพื้นฐานการศึกษาของประวัติศาสตร์นั้นเป็นวิชาที่เห็นได้ว่าประวัติศาสตร์มีความสัมพันธ์ต่อการศึกษา เพราะมีการใช้บทเรียนในอดีตทั้งประวัติศาสตร์โดยทั่วไป และประวัติศาสตร์การศึกษาช่วยในการพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินงานในปัจจุบันได้อย่างดี และสามารถพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นอีกในอนาคต

¹Maxine Green, Teacher as Strange Belmont, Calif : Wadsworth Publishing Company, Inc., 1973, p. 3.

พื้นฐานการศึกษาทางสังคม (Social Foundation of Education)

ความหมายของคำว่า สังคม ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้อย่างต่างหลายทัศนะ เช่น

สังคม ได้แก่ คนกลุ่มใหญ่มักจะอยู่ร่วมกันอย่างถาวร มักจะมีความสนใจร่วมกันหรือคล้าย ๆ กัน อยู่ในถิ่นที่เดียวกัน มีวิถีชีวิตรวมกันและมีความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน¹

สังคม เป็นการจัดระเบียบกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกันเข้าด้วยกัน ซึ่งคนกลุ่มนี้มีเป้าประสงค์ร่วมกัน นอกจากนี้ก็มีความโมเอียงที่จะเป็นเจ้าของ ความเชื่อ ทัศนคติ และการกระทำที่เหมือน ๆ กัน²

สังคม เป็นเสมือนเครื่องแสดงถึงความซับซ้อนอันยิ่งใหญ่ของความสัมพันธ์ของมนุษย์³

สังคม เป็นกลุ่มชนที่อยู่ในดินแดนเดียวกันและเป็นเจ้าของวัฒนธรรมอันเดียวกัน⁴

สังคม นั่นคือ กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันและเป็นเจ้าของปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้สังคมยังเป็นระบบของความสัมพันธ์ด้วย⁵

¹บรรพต วีระสัย, สังคมวิทยา มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 2522, หน้า 45.

²David Krech, Individual in Society, New York : Mcgraw-Hill Inc., 1962, p. 13.

³Peter L. Berger, Invitation to Sociology : A humanistic Perspective, New York : Mcgraw-Hill Inc., 1980, p. 24.

⁴Bernard Phillips, Sociology : From Concept to practice, New York : Mcgraw-Hill Inc., 1979, p. 39.

⁵Irene L. Ortigas., Society and Culture in the rural Philippine, Mindoro : Phoenix Press Inc., 1977, p. 27.

จะเห็นได้ว่า ความหมายของสังคมกับพอสรุปได้ว่า สังคมนั้นเป็นกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน มีความเกี่ยวพันกันต่อกันระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นยังเป็นองค์การที่มีเขตแดนทางภูมิศาสตร์ด้วย

ความสัมพันธ์ของการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคม

วิจิตร ศรีสอน¹ ได้แบ่งความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคม คือ

1. ลักษณะการจัดการศึกษาเป็นระบบ (Social System)
2. การศึกษาเป็นกระบวนการสังคม (Social Process) ซึ่งปัจจุบันจะมีอยู่ 4 กระบวนการย่อย (Sub Process) คือ
 - ก. กระบวนการจัดเวลาทางสังคม (Socialization Process)
 - ข. กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม (Enculturation Process)
 - ค. กระบวนการพัฒนาสังคม (Democratization Process)
 - ง. กระบวนการประชาธิปไตย (Democratization Process)

สิทธิชัย ชากานิติ² กล่าวว่า

แม้ว่าจะฉลาดขึ้นเรื่อย ๆ เพราะได้รับการศึกษา ได้มีความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมให้ดีขึ้นเป็นลำดับมา แต่ก็มีโทษมาควบคู่กัน คือ ทุกสิ่งทุกอย่างและถูกของหมด แท้จริงถึงจะโตสร้างสมความรู้ไว้มากมายแต่มนุษย์ก็ยังทำผิด โท่โทษหลุมพราง ๆ กับที่ห้าถูกของ แก่ปัญหาใดแล้วหลายอย่าง ก็เกิดปัญหาใหม่ใหม่หมกคุด ๆ ทยอยไปไม่จบสิ้น การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นต่อเนื่อง และสังคมจะทองช่วยกันแก้ไขปรับปรุงการศึกษาใหม่ประสิทธิภาพอยู่ตลอดไป

¹วิจิตร ศรีสอน, สังคมศาสตร์กับการศึกษา หน้า 20-21.

²สิทธิชัย ชากานิติ, "การศึกษากับสังคม" สำนักพิมพ์โอเดียนส์โตร์ 2524 หน้า

จอห์น ดีวีย์¹ (John Dewey) กล่าวว่า

การศึกษานั้นเป็นภารกิจของสังคม การศึกษาสังคมจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การศึกษาจะก้าวหน้าก็เพราะสังคม และสังคมจะเจริญก็เพราะการศึกษา ทั้งสองอย่างต่างก็เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

จะเห็นได้ว่า การศึกษากับสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ดำเนินไปด้วยกันเพราะ การศึกษานั้นเป็นส่วนสนับสนุนและส่งเสริม และยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้สังคมนั้นเจริญและพัฒนาขึ้นในทุกรูปแบบ

จากความสัมพันธ์ของการศึกษากับสังคมทั้งกล่าวขอขยายของวิชาพื้นฐานการศึกษา จึงรวมพื้นฐานการศึกษาทางสังคม ในขอขยายของวิชาพื้นฐานการศึกษาคือและจากการที่วิชาพื้นฐานการศึกษาทางสังคมนี้มีขอขยายกว้างขวางมาก

ริทแมน แซนฟอร์ด² (Reitman Sandford) กล่าวว่า

พื้นฐานการศึกษาทางสังคม เป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบของสังคมคือ เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา วัฒนธรรม ประชากรศึกษา มาเนชยวิทยา ฯลฯ ที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายการศึกษา การวางแผนพัฒนาการศึกษา และการนำนโยบาย และแผนการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคมนั้น

ฮาร์โรลด์ รุกก์³ (Harold Rugg) กล่าวว่า

พื้นฐานการศึกษาทางสังคมนั้น ควรจะมีศึกษาศิลปวิทยาการของมนุษย์ ศึกษามนุษย์ พฤติกรรม และพัฒนาการของมนุษย์ และศึกษาอารยธรรมรวมสมัย ตลอดจนพัฒนาการประวัติ

¹John Dewey, Democracy and Education, New York : McMillan Co., 1916.

²Reitman W. Sanford, Foundations of Education for Prospective Teachers :1979 p. 16.

³Harold Rugg, Social Foundations of Education, Englewood Cliff, N.J. : Prentice-Hall Inc., 1955, p. 40.

ความเป็นมนุษย์ และสังคม วัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอยู่แล้วในสาขาวิชาสังคมศาสตร์

สรุปได้ว่า วิชาพื้นฐานการศึกษาทางสังคม เป็นพื้นฐานที่ศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบของสังคมที่มีอิทธิพลในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมนั้น ๆ

ขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษาทางสังคม

ฮาโรลด์ รุกก์ และวิลเลียม วิทเธอร์¹ (Harold Rugg and William Withers) กล่าวว่า ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมา พื้นฐานการศึกษาทางสังคม ได้รับการพัฒนาและนำมาใช้ในสถาบันครูในสหรัฐอเมริกา และวิชาค่านพื้นฐานการศึกษาทางสังคมได้รับความนิยมนำมาจนถึงปลายศตวรรษที่ 19 ได้เกิดวิชาอีกวิชาหนึ่งที่เรียกว่า สังคมวิทยาการศึกษา (Educational Sociology) วิชานี้ก็กล่าวถึงการศึกษาทางสังคม โดยเน้นว่าการศึกษาคือเป็นกระบวนการและเป็นสถาบันที่มีทิศทางทางสังคม และถูกกำหนดโดยสังคมได้ ประมาณปี ค.ศ. 1948 วิชาสังคมวิทยาการศึกษา (Educational Sociology) ได้เปลี่ยนมาเป็น Sociology of Education²

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Harold Rugg and William Withers, Social Foundations of Education, Englewood Cliff, N.J. : Prentice-Hall Inc., 1955 p. 42.

²Michiya Shimburi, Sociology of Education, International Review of Education V. 25 1979, p. 398.

จากความเป็นมาดังกล่าว ได้มีนักสังคมวิทยากล่าวไว้ดังนี้ คือ

โรเบิร์ต ซี แองเกล¹ (Robert C. Angell) กล่าวว่า

นักสังคมวิทยาการศึกษา, (Educational Sociologist) ควรจะเป็นนักสังคมวิทยา
ผู้ซึ่งเชี่ยวชาญในการวิจัยเรื่องกระบวนการทางการศึกษา และการที่วิชานี้เป็นสาขาหนึ่ง
ของสังคมวิทยาจึงควรเรียก สาขาวิชานี้ว่า Sociology of Education เพราะว่า
โรงเรียนเป็นแหล่งข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามแม้วิชา Sociology of Education จะพัฒนามาจากวิชาสังคมวิทยา
การศึกษา (Educational Sociology) แต่ทั้งสองวิชาก็ไม่ใช่อะไรเดียวกัน

จี อี เจนเซน² (G.E. Jensen) กล่าวว่า วิชาสังคมวิทยาการศึกษา
(Educational Sociology) มีรากฐานมาจากสาขาการศึกษา ในขณะที่ Sociology of
Education เป็นวิชาที่พัฒนามาจากสาขาสังคมวิทยา

อาร์ เจ สทัลคัพ³ (R.J. Stalcup) กล่าวว่า

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹อ้างใน Ivor Morrish, The Sociology of Education an Introduction London : George Allen and Unwin, 1972, p. 36.

²Ibid, p. 134.

³R.J. Stalcup, Sociology and Education, Columbia : C.E. Merrill Pub. Co., 1968, p. 5.

ความหมายใกล้เคียงของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันนั้นมีอยู่ 3 คำ คือ¹

Educational Sociology หมายถึง การประยุกต์หลักการทั่วไปและข้อค้นพบทางสังคมวิทยา มาใช้กับการบริหาร และ/หรือกระบวนการต่าง ๆ ของการศึกษาแนววิชีนัยพยายามที่จะประยุกต์ใช้หลักสังคมวิทยากับสถาบันการศึกษาในฐานะ เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่แยกออกทางหาก

Sociology of Education หมายถึง การวิเคราะห์กระบวนการต่าง ๆ ทางสังคมวิทยา ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา การศึกษาในแนวนั้นวิชันการมาจากสาขาวิชาแรก คือ Education Sociology และเน้นความสำคัญของการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวภายในสถาบันการศึกษา

Social Foundations of Education หมายถึง สาขาวิชาซึ่งโดยปกติแล้วจะรวมวิชาการศึกษาประวัติศาสตร์ ปรัชญา สังคมวิทยาการศึกษาและการศึกษาเปรียบเทียบ เห็นโคจรวิชาสาขาวิชานี้กว้างขวางกว่า Educational Sociology และ Sociology of Education

นอกจากวิชาสังคมวิทยาการศึกษาแล้ว พื้นฐานการศึกษาทางสังคมยังครอบคลุมถึงพื้นฐานทางด้านเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา ฯลฯ

จึงกล่าวได้ว่าพื้นฐานการศึกษาทางสังคมมีขอบข่ายที่กว้างขวางกว่าพื้นฐานการศึกษาค้นอื่น ๆ

การศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Education)

ความหมายของคำว่า "การศึกษาเปรียบเทียบ" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันหลายทัศนะ เช่น "การศึกษาเปรียบเทียบเป็นการศึกษาวิเคราะห์ระบบการศึกษาต่างประเทศ"² การศึกษาเปรียบเทียบมุ่งแสวงหา การวิเคราะห์และเปรียบเทียบแรงผลักดันต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิด

¹R.J. Stalcup, Sociology and Education, p. 5.

²George Z.F. Bereday, Comparative Method in Education Holt, New York : Rinehart and Winston, 1960.

ความแตกต่างระหว่างระบบการศึกษาของประเทศทั้งหลาย¹

"การศึกษาเปรียบเทียบ คือ จุดพิกัดของสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และการศึกษา
ระหว่างประเทศ"²

"การศึกษาเปรียบเทียบ หมายถึง การตรวจสอบอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับวัฒนธรรม
และระบบการศึกษาที่เป็นผลจากวัฒนธรรมนั้น ๆ เพื่อค้นหาความคล้ายคลึง และความแตกต่าง
เหล่านั้น และทำไมจึงมีวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ กันในปัญหาเดียวกันของแต่ละสังคม การค้นหาปัญหา
ต่าง ๆ ทางการศึกษาที่สำคัญมาก ๆ ซึ่งจะใช้เป็นปัญหาสำหรับการวิจัย การเข้าเกี่ยวข้องกับ
สิ่งที่กำลังทำอยู่ในสังคมอื่น ที่ไม่มีในสังคมของตัวเองว่าทำไม เขาจึงทำเช่นนั้น การทำ
ดังกล่าวมานั้นจะทำให้เราเข้าใจระบบของเราเองดีขึ้น ทำให้เลือกทางเดินที่ฉลาดสำหรับอนาคต
ซึ่งกำลังจะกลายเป็นแนวเดียวกันในสังคมต่าง ๆ อันเนื่องมาแต่การได้มีโอกาสเข้าสัมผัสกันอย่าง
ใกล้ชิดของประชาชน และวัฒนธรรมทั้งหลาย"³

การศึกษาเปรียบเทียบเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในประเทศต่าง ๆ เพื่อ
จะดูแนวทางการจัดการศึกษาโดยพิจารณาว่านโยบายการจัดการศึกษาเป็นอย่างไรมีปรัชญาหรือความ
เชื่อเบื้องหลังในการจัดการศึกษาของประเทศเป็นไปในแนวใด ศึกษาเกี่ยวกับระบบโรงเรียน
การจัดการฝึกหัดครู การบริหารการศึกษา ฯลฯ เมื่อได้ศึกษาแล้วจะนำมาเปรียบเทียบกับการ
ศึกษาของประเทศตัวเอง เพื่อให้เกิดแนวคิดในการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพของ

¹Issac. L. Kandel, The New Era in Education, London : Harrap
1954, p. 8.

²Harold J. Noah, and Max A. Eckstein, Toward a Science of
Comparative Education, Toronto : Macmillan 1969, p. 184.

³Vernon Mallinson, An Introduction to Comparative Education,
London : Heinemann 1957, p. 10-11

ประเทศต่อไป¹

"การศึกษาเปรียบเทียบเป็นวิชาที่ว่าด้วยการเปรียบเทียบวิธีการจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ กับประเทศไทยว่าแต่ละประเทศมีวิธีการจัดการศึกษาอย่างไร ใดผลดีหรือไม่อย่างไร ผลจากการจัดการศึกษาได้ช่วยสร้างคุณภาพของประชากรได้เพียงใด วิชานี้เป็นวิชาพื้นฐานหลักที่รับนิเทศกรรมการจัดการศึกษา และครูอาจารย์ จะต้องทราบว่าในประเทศต่าง ๆ มีการจัดการศึกษาอย่างไร หลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นอย่างไร มีข้อดีข้อเสียอย่างไร หลักสูตรและการเรียนการสอนของประเทศใดบ้างที่เหมาะสมกับประเทศไทย โดยเฉพาะในเรื่องหลักสูตรและการเรียนการสอนจะนำของทางประเทศที่เจริญแล้วมาใช้ทั้งหมด จะเป็นการเหมาะสมและสอดคล้องกับชีวิตและสังคมของคนไทย²

จุดมุ่งหมายของการศึกษาวิชาการศึกษาเปรียบเทียบก็คือ จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างประเทศและระหว่างบุคคล เพราะจะทำให้เกิดการปรองดองระหว่างประเทศซึ่ง ไอแซค แคนเคิล กล่าวไว้ว่า "การศึกษาเปรียบเทียบนั้นจะสามารถทำคุณประโยชน์ในการพัฒนาลัทธิขนานาประเทศนิยม ไม่เข้าข้างฝ่ายใดอันมีพื้นฐานที่ไม่ไต่อยู่บนอารมณ์หรือความรู้สึก แต่เกิดขึ้นจากความเข้าใจอันดียิ่งต่อประเทศอื่น เช่นเดียวกับประเทศของเรา จากความรู้ดีกว่าประเทศโดยอาศัยระบบการศึกษาของตนสามารถทำประโยชน์ตามวิถีทางของตนเองให้โดยนี้ดำรงต่อไปและก้าวหน้ายิ่งขึ้น รวมทั้งเกิดจากการตระหนักถึงความมั่งหวังและอุดมคติซึ่งแต่ละประเทศพยายามที่จะบรรลุถึงโดยอาศัยโรงเรียนของตนเอง"³

จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้นจะกล่าวได้ว่า การศึกษาเปรียบเทียบนั้นเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ที่มีวิธีการศึกษาเฉพาะตัวของมันเอง ฉะนั้นผู้ที่จะเป็นนักการศึกษาเปรียบเทียบได้นั้น จะต้องเดินทางไปในที่ต่าง ๆ เพื่อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศที่ต้องการ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับประเทศของเราเอง แต่การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศนั้น ต้องใช้

¹ อุทัย เกษตาทนทร์, พื้นฐานการศึกษา วิทยาลัยครูนครราชสีมา 2522. หน้า 56

² ชิตพิพงษ์ ชรรฆานุสรณ์, พื้นฐานการศึกษา วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ 2522. หน้า 24

³ Issac L. Kandel, The New Era in Education. p. 14.

ศาสตร์สาขาอื่นช่วยกัน เช่น สังคมวิทยา มนุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์การศึกษา รัฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เข้าใจเบื้องหลังการจัดการศึกษาของประเทศเหล่านั้น ได้ละเอียดถี่ถ้วนยิ่งขึ้น

สรุปจะเห็นว่าวิชาพื้นฐานการศึกษามีความสำคัญและมีขอบข่ายกว้างขวาง กล่าวคือ ต้องอาศัยพื้นฐานการศึกษาที่สำคัญอย่างน้อย 4 ด้าน คือ พื้นฐานการศึกษาทางค่านิยม พื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์ พื้นฐานการศึกษาทางค่านิยมและการศึกษาเปรียบเทียบ การจัดการศึกษาย่อมน่าจะอาศัยพื้นฐานการศึกษาทั้ง 4 ด้านดังกล่าว เป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษาให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และพื้นฐานทั้ง 4 ด้านนี้ยังเป็นพื้นฐานที่มีความสัมพันธ์กัน ถ้าขาดซึ่งพื้นฐานหนึ่งก็จะทำให้การศึกษานั้นไม่บรรลุประสงค์ได้และมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2 ความเป็มาของวิชาพื้นฐานการศึกษา

2.1 ความเป็มาของวิชาพื้นฐานการศึกษาในประเทศไทย

วิชาพื้นฐานการศึกษาคิดว่าเป็นวิชาหนึ่งซึ่งบรรจุในหลักสูตรของสถาบันการฝึกหัดครูมานานแล้ว แต่เกิมนั้นวิชาพื้นฐานการศึกษามีวิวัฒนาการมาจากวิชาครู ซึ่งจากประวัติการศึกษาในประเทศไทยนั้น โรงเรียนฝึกหัดครูแห่งแรกของเราเริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2435¹ โดยเริ่มจากมีนักเรียนฝึกหัดครูเพียง 3 คนเท่านั้น ดังนั้นโรงเรียนฝึกหัดครูได้มีการสอนวิชานี้แก่ผู้เตรียมเป็นครู ซึ่งเน้นเกี่ยวกับเรื่องวิธีสอน และการฝึกทักษะในการเป็นครูเป็นสำคัญ

ต่อมาเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี เพิ่มขึ้น ทำให้บทบาทของโรงเรียนและครู ต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ดีโปรแกรมการฝึกหัดครูก็เจริญก้าวหน้าไปอย่างช้า ๆ จนกระทั่งในปี 2495² กรมการฝึกหัดครูได้จัดตั้งขึ้น ซึ่งอยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ โปรแกรมการฝึกหัดได้เริ่มมีการขยายปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทั้งในด้าน

¹ศึกษาธิการ, กระทรวง, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2527, หน้า 24.

²เรื่องเดียวกัน หน้า 26.

ปริมาณและคุณภาพ กว้างใหญ่ จึงมีการปรับหลักสูตร "วิชาครู" เสียใหม่โดยให้มีขอบข่ายของเนื้อหาวิชา กว้างขวางออกไปวิชาครูจึงเปลี่ยนมาเป็นวิชาการศึกษา หลักสูตรการศึกษาหรือพื้นฐานการศึกษา วิชาพื้นฐานการศึกษา เป็นวิชาที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะต้องผ่านการฝึกอบรมทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ จึงจะก่อให้เกิดความเจริญงอกงามสำหรับอาชีพที่แท้จริง การเรียนวิชาพื้นฐานการศึกษานั้นต้องปูพื้นฐานให้ผู้ที่เตรียมตัวเป็นครู โดยต้องมีความเข้าใจในเรื่องของการศึกษาในแง่ของปรัชญา จิตวิทยา ประวัติสังคมวิทยา เทคโนโลยี เสียก่อน เพื่อที่จะนำไปปฏิบัติได้

ในปี พ.ศ. 2471 คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เปิดสอนครั้งแรก โดยให้เรียนวิชาครู 1 ปี ต่อจากการเรียนพื้นฐานทางวิชาการ ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าวิชาเฉพาะทาง คำนอักษรศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์มาก่อนเป็นเวลา 2 ปี รวมเป็น 3 ปี เรียกว่าได้รับประกาศนียบัตรครูมัธยมหรือ ป.ม. การจัดเช่นนี้ได้ดำเนินการตามแนวหลักสูตรวิชาครูประเทศอังกฤษ

ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นับตั้งแต่ พ.ศ. 2488 การศึกษาของไทยโดยเฉพาะ การฝึกหัดครู ได้รับอิทธิพลทางแนวความคิด การจัดการบริหาร การวัดผล จากสหรัฐอเมริกา ควบคู่กันไปกับไปศึกษาต่อ ไปทำงาน และมีผู้เชี่ยวชาญจากสหรัฐอเมริกามาช่วยวางแผนงาน วางหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนตามแนวใหม่ ฉะนั้นหลักสูตรวิชาครูจึงมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามแนวสหรัฐอเมริกาค่อนข้างมาก ซึ่งสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาก็ยังคงอยู่ในหลักสูตรการฝึกหัดครู เช่นเดิม เป็นแต่เพียงขยายให้กว้างขวางขึ้นโดยการแยกเป็นวิชาเฉพาะมากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม

สำหรับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งแต่เดิมเรียนวิชาครูหนึ่งปีนั้นต่อมาก็ได้ขยายเป็นหลักสูตร 2 ปี คือ เรียนวิชาครู 2 ปี เพื่อให้มีความรู้วิชาครู การฝึกสอนและการศึกษาค้นคว้าทำวิทยานิพนธ์เพิ่มขึ้น

ในปี 2498 ได้จัดการสอนวิชาพื้นฐานการศึกษาเป็นวิชาบังคับหลายวิชา เริ่มตั้งแต่ มีวิชาประวัติการศึกษาตะวันออก ประวัติการศึกษาตะวันตกปรัชญาการศึกษา การศึกษากับสังคม จิตวิทยาการศึกษา เป็นต้น และยังมีวิชาเลือกอื่น ๆ อีกหลายวิชา เช่น ปัญหาการศึกษาของประเทศไทย การศึกษาเปรียบเทียบ ซึ่งส่วนมากจะจัดให้นิสิตเลือกเรียนเป็นส่วนใหญ่

ในปี พ.ศ. 2500 คณะครุศาสตร์ได้จัดสอนหลักสูตร 4 ปี เพิ่มขึ้นอีกหลักสูตรหนึ่ง ทางหากจากหลักสูตร 2 ปี ซึ่งยังคงดำเนินงานต่อมาโดยรับผู้ที่สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายมาเรียนหลักสูตร 4 ปี ประกอบด้วยหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพครู ซึ่งวิชาพื้นฐานการศึกษารวมอยู่ในหมวดวิชาครุนี้ ในช่วงระยะนั้นได้มีวิชาที่กำลังเป็นที่สนใจเกิดเพิ่มขึ้นมากตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และอิทธิพลจากต่างประเทศ และเป็นวิชาที่มองเห็นชัดว่าจะนำไปใช้ประกอบการสอนโดยตรงได้ทันที จึงได้นำวิชาพื้นฐานการศึกษาทั้งสามด้าน คือ ประวัติการศึกษา ปรัชญาการศึกษา และพื้นฐานการศึกษาทางสังคมมารวมกันเรียกว่า วิชาปฐมนิเทศการศึกษา 3 หน่วยกิต ส่วนวิชาจิตวิทยาการศึกษานั้นแยกสอนต่างหาก ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ คณะครุศาสตร์ ได้เปิดสอนวิชาพื้นฐานการศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งเรียกวิชานี้เป็นวิชาบังคับ 2 หน่วยกิตบาง 3 หน่วยกิตบาง 6 หน่วยกิตบาง และเรียกชื่อต่าง ๆ กัน คือ ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย ปรัชญาการศึกษา ปรัชญาและทฤษฎีการศึกษา วิชาการศึกษาเบื้องต้น วิชาพื้นฐานการศึกษา นอกจากนั้นก็มีพื้นฐานทางจิตวิทยา ซึ่งเรียกชื่อวิชาต่าง ๆ กันไป เป็นวิชาบังคับอีกด้วย และทุก ๆ สถาบันก็ยังมีวิชาเลือกอีกหลายวิชา เช่น วิชาประวัติการศึกษาไทย การศึกษาเปรียบเทียบ สัมมนาปัญหาการศึกษา การศึกษากับการพัฒนาชุมชน¹

ในปี พ.ศ. 2515 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ปรับปรุงหลักสูตรจากหลักสูตรปี พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นหลักสูตรระบบหน่วยกิตโดยแบ่งออกเป็น 2 แขนงวิชา คือ ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยได้เพิ่มจำนวนแผนกวิชาจากเริ่มแรก 4 แผนกวิชา ใน พ.ศ. 2500 เป็น 10 แผนกวิชา และแบ่งโปรแกรมซึ่งประกอบไปด้วย 4 หมวดวิชาเช่นเดิม คือ หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดวิชาครุ หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี

¹ทองเคื่อน พิศาลบุตร, ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาในประเทศไทย (การประชุมวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 15-17 พฤศจิกายน 2525) เอกสารหมายเลข 9, หน้า 1-5.

ในปี พ.ศ. 2520 หลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรระดับประถมและมัธยมศึกษา โดยเพิ่มสาขาวิชาต่าง ๆ 5 สาขา คือ สาขาการศึกษาปฐมวัย สาขาประถมศึกษา สาขามัธยมศึกษา สาขาการสอนวิชาเฉพาะ และสาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน¹

หลังจากใช้หลักสูตร ปี พ.ศ. 2520 แล้ว ได้มีการประกาศหลักสูตรประถมมัธยม พ.ศ. 2521 ดังนั้น คณะครุศาสตร์จึงขอปรับปรุงหลักสูตร ครุศาสตร์บัณฑิต 4 ปีอีกครั้งหนึ่ง โดยปรับปรุงในรายละเอียดของหลักสูตรเท่านั้น แต่โครงสร้างของหลักสูตรยังเหมือนเดิม ซึ่งประกอบด้วยหมวดวิชาชีพครู ซึ่งมีวิชาพื้นฐานการศึกษารวมอยู่ด้วย แต่ได้เปลี่ยนแปลงรหัสและเพิ่มจำนวนหน่วยกิตขึ้นเพื่อให้ได้สัดส่วนกับเนื้อหาวิชา²

ในปี พ.ศ. 2523 ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เล็งเห็นความสำคัญของวิชาพื้นฐานการศึกษา จึงเปิดสอนในระดับปริญญาโท ในสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา ขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็นวิชาเอก และวิชาโท โดยให้นักศึกษาสามารถเลือกเรียนพื้นฐานตามที่ต้องการ คือ พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ พื้นฐานทางค่านิยม พื้นฐานทางปรัชญา พื้นฐานทางการศึกษาเปรียบเทียบ คือ เรียนวิชาพื้นฐานบังคับทุกวิชา และเลือกวิชาพื้นฐานใด พื้นฐานหนึ่งเป็นวิชาเอก

ในปี 2517 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้เปิดสอนปริญญาเอกในสาขาพัฒนาศึกษาศาสตร์ ซึ่งหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรสหวิทยาการ (interdisciplinary) ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ ซึ่งรวมหน่วยกิตที่จะต้องเรียนไม่น้อยกว่า 45 หน่วยกิต (ตามระบบทวิภาค) ไม่รวมปริญญาโท ซึ่งนิสิตทุกคนต้องทำและจะต้องเรียนให้สำเร็จในเวลาไม่เกิน 5 ปี วิชาที่ต้องเรียนแบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ คือ

¹จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต 4 ปี, (ฉบับปรับปรุงแก้ไข 2525), หน้า 2.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

หมวด ก. หมวดระเบียบวิธีวิจัย (13 หน่วยกิตเป็นอย่างน้อย) วิชาบังคับ 7 หน่วยกิต

สถิติ 711	สถิติอนุมานขั้นสูง	3	หน่วยกิต
วิจัย 717	การออกแบบการวิจัยขั้นสูงและจัดทำเครื่องมือ	2	หน่วยกิต
วิจัย 718	สัมมนาผลงานวิจัยทางพัฒนศึกษาศาสตร์	2	หน่วยกิต
วิชาเลือก (6 หน่วยกิตเป็นอย่างน้อย)			
สถิติ 713	สถิติวิเคราะห์ตัวแปรพหุคูณ	3	หน่วยกิต
วิจัย 819	สัมมนาเทคนิคการวิจัย วัตถุประสงค์ และสถิติ	3	หน่วยกิต
วิจัย 720	เทคนิคการวิจัยแบบสำรวจ	2	หน่วยกิต
วิจัย 721	เทคนิคการวิจัยแบบปฏิบัติการ	2	หน่วยกิต
วิจัย 722	เทคนิคการวิเคราะห์ระบบ	2	หน่วยกิต
คอมพิวเตอร์ 723	คอมพิวเตอร์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์	2	หน่วยกิต
<u>หมวด ข.</u> หมวดพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิชาบังคับ		12	หน่วยกิต
สังคม 753	สังคมวิทยาสำหรับการพัฒนาประเทศ	3	หน่วยกิต
จิต 754	จิตวิทยาสังคมสำหรับการพัฒนาประเทศ	3	หน่วยกิต
เศรษฐ 755	เศรษฐศาสตร์สำหรับการพัฒนาประเทศ	3	หน่วยกิต
รัฐ 756	รัฐศาสตร์สำหรับการพัฒนาประเทศ	3	หน่วยกิต
วิชาเลือก (4 หน่วยกิตเป็นอย่างน้อย)			
สังคม 751	ปัญหาในเวทมนิเทศวิทยามนุษย์	3	หน่วยกิต
สื่อสาร 751	การสื่อสารของมนุษย์	3	หน่วยกิต
เศรษฐ 757	เศรษฐศาสตร์การพัฒนาขั้นสูง	2	หน่วยกิต
สังคม 758	สังคมวิทยาชนชั้นสูง	2	หน่วยกิต
จิต 759	กระบวนการของกลุ่มและระหว่างบุคคล	2	หน่วยกิต
สังคม 760	การเปลี่ยนแปลงของค่านิยม	2	หน่วยกิต
สังคม 761	ลักษณะและปัญหาเกี่ยวกับประชากร	2	หน่วยกิต
ปรัชญา 762	ศาสนาและปรัชญากับการพัฒนาประเทศ	2	หน่วยกิต
จิต 763	การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ	2	หน่วยกิต
ปรัชญา 764	หลักพุทธธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม	2	หน่วยกิต

หมวด ค. หมวดพัฒนศึกษาศาสตร์ (16 หน่วยกิตเป็นอย่างน้อย) วิชาบังคับ (10 หน่วยกิต)

พัฒนา	779	หลักและกระบวนการพัฒนาประเทศ	2 หน่วยกิต
พัฒนา	780	วิธีจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ	2 หน่วยกิต
พัฒนา	781	สัมมนาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์	2 หน่วยกิต
เศรษฐ	782	เศรษฐศาสตร์การศึกษา	2 หน่วยกิต
พัฒนา	783	ปฏิบัติงานในโครงการพัฒนา	2 หน่วยกิต
วิชาเลือก (6 หน่วยกิตเป็นอย่างน้อย)			
หลักสูตร	771	ทฤษฎีและปฏิบัติการทางหลักสูตร	3 หน่วยกิต
พัฒนา	784	เทคนิคการประเมินผลโครงการ	2 หน่วยกิต
พัฒนา	785	การพัฒนาและการใช้ทรัพยากรมนุษย์	2 หน่วยกิต
เศรษฐ	756	การวางแผนเศรษฐกิจ กำลังคนและการศึกษา	2 หน่วยกิต
พัฒนา	789	วิทยาการบุคคล	1 หน่วยกิต

รายละเอียดเนื้อหาวิชาจากหลักสูตรดังกล่าว จากหมวดพฤติกรรมและสังคมศาสตร์กับ
หมวดพัฒนศึกษาศาสตร์มีลักษณะ เนื้อหาวิชา ดังนี้

ปรัชญา 764 หลักพุทธธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม

เป็นการศึกษาปรัชญาและแนวปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม ให้เข้าใจอย่างถูกต้องเพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้หลักการจากพุทธศาสนาในการวิเคราะห์หัตถ์วินิจฉัยปัญหาสังคม และให้รู้จักพิจารณาเลือกปรัชญา และแนวปฏิบัติที่น่าจะนำมาส่งเสริมให้แพร่หลายในสังคม เพื่อช่วยแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ ของสังคมไทยในปัจจุบัน ตลอดจนการศึกษาวิธีส่งเสริมเผยแพร่สิ่งเหล่านั้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับอย่างรวดเร็วในหมู่ประชาชน วิธีสอนส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยายสนทนา และอาจจะมีวิธีอื่นอีกหากเป็นความประสงค์ของผู้เรียน

พจน 779 หลักและกระบวนการพัฒนาประเทศ

เป็นการศึกษาถึงธรรมชาติของกระบวนการพัฒนาในสังคมมนุษย์โดยทั่วไปและของประเทศไทยโดยเฉพาะ ศึกษาการพัฒนาบ้านเศรษฐกิจ บ้านสังคมและบ้านการเมือง การปกครอง โดยอิงหลักทฤษฎีเกี่ยวกับ (Social Change Development Economic Political Dynamic) วิธีการศึกษาอาศัยวิธีอุปมาน และอนุมานคละกัน กล่าวคือ ในบางเรื่องจะประมวลเหตุการณ์ต่าง ๆ และสรุปขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมมนุษย์ ในบางกรณีจะนำกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีมาเพื่ออธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น กฎเกณฑ์ที่ดั้งใหม่ก็ดี หรือที่มีอยู่แล้วและนำมาประยุกต์ใช้ก็ดี จะต้องอิงหลักทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ควบเสมอ

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของวิชานั้นเป็นวิชาที่มีลักษณะของวิชาพื้นฐานการศึกษา ซึ่งเรียนสัมพันธ์กันในระดับปริญญาโทนั่นเอง ซึ่งขณะนั้นปริญญาโทสาขาคังกล่าว ยังไม่มีสถานบันใดเปิดสอนเลย

สำหรับในสถานบันฝึกหัดครู ได้รวมกลุ่มวิชา เช่น ประวัติการศึกษาไทย การศึกษาเปรียบเทียบ ประวัติการศึกษา ปรัชญาการศึกษา การศึกษา กับการพัฒนาชุมชน เข้าด้วยโดยเรียกวิชานี้ว่า วิชาพื้นฐานการศึกษา (ศึกษา 111) และการศึกษากับการพัฒนาชุมชน ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงตามหลักสูตรปี พ.ศ. 2519 ส่วนในระดับปริญญาตรีตามหลักสูตรใหม่ปี พ.ศ. 2524 ได้แยกวิชานี้ออกเป็น 4 รายวิชา ดังนี้ คือ ความรู้เบื้องต้นทางการศึกษา การศึกษาไทย การศึกษากับการพัฒนาชุมชน ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู โดยกำหนดให้ภาควิชาพื้นฐานการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนวิชาชีพครูบังคับ

จะเห็นได้ว่า วิชาพื้นฐานการศึกษามีความก้าวหน้ามากขึ้นตามลำดับ ได้รับความสนใจและได้รับการพัฒนาเทียบเท่ากับวิชาการสาขาอื่น ๆ เนื่องจากการเล็งเห็นผลประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษานี้จากครูและนักการศึกษา

2.2 ความเป็มาของวิชาพื้นฐานการศึกษาต่างประเทศ

วิชาพื้นฐานการศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพครู ในตอนนี้จึงจะกล่าวถึงการฝึกหัดครูในสหรัฐอเมริกา ประวัติความเป็นมาของการฝึกหัดครูในสหรัฐอเมริกาโดยย่อ¹

ในระยะก่อนปี ค.ศ. 1830 การเตรียมบุคคลที่จะเป็นครู ยังไม่มีระบบแบบแผนที่แน่นอน ผู้ทำหน้าที่สอนส่วนใหญ่จะทำการสอนชั่วคราว หรือสอนในเวลาว่าง รูปแบบส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากยุโรป ในระยะเริ่มแรกนั้น ความก้าวหน้าในการฝึกหัดครูเป็นไปอย่างเชื่องช้า โดยเฉพาะในเรื่องของวัตถุประสงค์ และวิธีการในการเตรียมบุคคลเพื่อเป็นครู

การเตรียมบุคคลเป็นครูในระดับประถมศึกษา เริ่มขึ้นปี ค.ศ. 1785² โดย แซมมวล แมคคอร์คิล (Samuel Mc. Corkle) แห่งสถาบันไซออน พานาสซัส (Zion Parnassus Academy) โดยจัดเป็นโปรแกรมการศึกษาในการเตรียมบุคคลเป็นครู ส่วนสถาบันการศึกษาของรัฐแห่งแรกที่จัดขึ้นเพื่อการฝึกหัดครูตั้งที่เมือง เลกซิงตัน Lexington ในรัฐแมสซาชูเซตส์ ผู้เป็นบุคคลสำคัญในการก่อตั้งคือ ซอแรคซ์ มานัน และ เจมส์ คาร์เตอร์ สถาบันนี้รู้จักกันในชื่อว่า (Normal Schools) ซึ่งเป็นสถาบันการเตรียมบุคคลจะเป็นครูในฝรั่งเศสและเยอรมัน หลักการเรียนการสอนเป็นไปตามแบบอย่างของนักศึกษาชาวยุโรป คือ สเปนเซอร์ เฮอร์বারท์ (Spencer Herbert) และโยฮัน ไฮน์ริช เปตทาลอสซี (Johann Heinrich Pestalozzi)

ในศตวรรษที่ 19 สถาบันการศึกษาเพื่อการเตรียมบุคคลเป็นครูได้แยกออกมาเป็นการศึกษาอีกระดับหนึ่ง วิทยาลัยครู 2 แห่ง แห่งแรก คือ วิทยาลัยครู จอร์จ ฮีบอร์ทีย์ (George Peabody College For Teachers) ตั้งในปี ค.ศ. 1875 ณ เมืองแนชวิลล์ (Nasvillee) รัฐเทนเนสซี (Tennessey) และวิทยาลัยครู (Teacher College) ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia) รัฐนิวยอร์ก (New York) ซึ่งทั้งในปี 1889 ทั้งสองแห่งนี้ได้รับการยอมรับมีชื่อ

¹James B. Conant, The Education of American Teachers, New York : McGraw-Hill Book Company, 1963. p. 275.

²Sidney Dorros, Teaching as a Professional, Columbia : C.E. Merrill Pub. Co., 1968. p. 27.

เสียงมากในทางวิชาการวิชาชีพครู และนับเป็นวิทยาลัยที่เป็นแบบอย่างแก่วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในเวลาต่อมา¹

ในระยะนี้เองวิชาการศึกษาได้เริ่มเกิดขึ้นในวิทยาลัยครู ซึ่งหลักสูตรวิชาชีพครูของต่างประเทศในระยะแรก ๆ นั้นประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ คือ ประวัติการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา หลักการสอน การบริหารการศึกษา และการฝึกสอนก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ประวัติการศึกษาและจิตวิทยาการศึกษาได้รับความสำคัญมากที่สุด หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ประวัติการศึกษาและจิตวิทยาการศึกษาได้รับความต้องการของสังคม วิชาค่านิยมศาสตร์จึงได้รับความเจริญขึ้นมาอย่างมาก วิชาทางการศึกษาจึงเน้นวิชาทางสังคมศาสตร์ และให้ความสำคัญแก่วิชาพื้นฐานการศึกษาซึ่งเมื่อถึงระยะนั้นแบ่งออกเป็น 4 สาขา คือ พื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์ พื้นฐานการศึกษาทางจิตวิทยา พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา และพื้นฐานการศึกษาทางสังคม ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกันมาก ประกอบกับทั้งความเจริญของระบบสื่อสาร และความต้องการพัฒนาประเทศให้เท่าเทียมกัน ระยะนี้วิชาการศึกษาเปรียบเทียบกับซึ่งต่อมาเป็นวิชาการศึกษาระหว่างประเทศและวิชาพัฒนาศึกษา จึงได้รับความสนใจมากขึ้น นอกจากนี้การตื่นตัวของแนวคิดที่ว่าการศึกษาขั้นสูงควรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ยังทำให้เกิดวิชาพื้นฐานการศึกษาอื่น ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์การศึกษา รัฐศาสตร์การศึกษา เป็นครั้งแรกในปี 1934 โดยจัดเป็นหลักสูตรแบบสหวิทยาการ อย่างไรก็ตามแม้รูปแบบการจัดหลักสูตรแบบนี้จะได้รับความนิยมมาก และหลายสถาบันนำเอาไปใช้ในหลักสูตรการฝึกหัดครู แต่วิธีการเชิงบูรณาการกลับไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร เนื่องจากในระยะนี้วงการวิชาการให้ความสำคัญแก่ความชำนาญเฉพาะด้าน สาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาจึงประสบปัญหามาก แต่สมาชิกในสาขาวิชายังคงยืนยันว่าจะต้องตั้งความสัมพันธ์ระหว่างแขนงวิชาต่าง ๆ ทางค่านิยมศาสตร์โดยเฉพาะสังคมวิทยา มนุษยวิทยา ปรัชญา รัฐศาสตร์ และประวัติศาสตร์ และดูเหมือนว่าผลงานและบทความในสาขาวิชาเหล่านี้ก็สนับสนุนให้มีลักษณะร่วมกันระหว่างศึกษาศาสตร์กับสังคมศาสตร์ด้วย ตัวอย่าง เช่น รายงานของ เจมส์ เอส (James S.) ซึ่งศึกษาความเสมอภาคทางการศึกษาไว้

¹Sidney Dorros, Teaching as a Profession, Columbia : C.E.

ความรู้ด้านสังคมวิทยา อาทิ ชนชั้นทางสังคม อำนาจและเอกสิทธิ์มากกว่าความรู้ด้านการศึกษาเกี่ยวกับความเจริญของงาน ปฏิสัมพันธ์และการพัฒนา แม้จะยังคงมีผู้สนับสนุนความคิดว่าสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษานี้เป็นศาสตร์ในตัวเอง เป็นต้นว่า ดี พี ออสูเบล (D.P. Ausubel) เจ แอล กูทเท (J.L. Kuethe) และ เจ วอลตัน (J. Walton) ก็ตามแต่ดูเหมือนว่าวิธีการที่จะเป็นประโยชน์มากกว่าคือ การสร้างให้สาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาเป็นวิชาสหวิทยาการ แต่ในขณะที่เดียวกันควรจะคงลักษณะเฉพาะของสาขาวิชาไว้ แฮโรลด์ รุกก์ (Harold Rugg) เห็นว่าพื้นฐานการศึกษาทางสังคม (Social Foundations of Education) ศึกษามนุษย์ พฤติกรรมและพัฒนาการของมนุษย์ และศึกษาอารยธรรมร่วมสมัย ตลอดจนพัฒนาการ ประวัติความเป็นมา มนุษย์ และสังคม วัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอยู่ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์¹

ต่อมาวิชาพื้นฐานการศึกษาได้มีการพัฒนาเรื่อย ๆ ขึ้นมาจนมีการเรียนการสอนเฉพาะสาขาวิชาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก

ตอนที่ 3 การเรียนการสอนวิชาพื้นฐานการศึกษา

3.1 การเรียนการสอนวิชาพื้นฐานการศึกษาในประเทศไทย

การจัดหลักสูตรระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครู

โครงสร้างของหลักสูตรของวิทยาลัยครูตามหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู 2519² กำหนดให้แบ่งการเรียนออกเป็น 2 ระดับ กล่าวคือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงเป็นการศึกษาช่วงแรก และระดับปริญญาตรีเป็นการศึกษาของช่วงที่สอง โดยในแต่ละระดับเป็นการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จที่สามารถจะออกไปประกอบอาชีพได้ และศึกษาต่อในระดับสูงต่อไปได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ในแต่ละระดับใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน ซึ่งตามหลักสูตรสภาการฝึกหัดครู 2519 นี้ วิชาพื้นฐานการศึกษาคืออยู่ในกลุ่มวิชาชีพครู ซึ่งมีรายวิชาที่เป็นขอบข่ายของพื้นฐานการศึกษา ดังนี้

¹Normand R. Bernier and Averill E. McClelland, "Foundations of Education : Toward a Generative Model," in Journal of Teacher Education, Vol, XXXI11, No. 3, May-June, 1982, pp. 8-15.

²สภาการฝึกหัดครู, หลักสูตรการฝึกหัดครู 2519, หน้า 2.

- ศึกษา 111 พื้นฐานทางการศึกษา
 ศึกษา 281 การศึกษากับการพัฒนาชุมชน
 ศึกษา 311 ประวัติการศึกษาไทย
 ศึกษา 411 การศึกษาเปรียบเทียบ
 ศึกษา 412 สัมมนาปัญหาการศึกษา

วิชาศึกษา 111 จัดเป็นวิชาบังคับซึ่งมีลักษณะสังเขปของเนื้อหาวิชา ดังนี้¹

ขอบข่าย ความหมาย และจุดมุ่งหมายของวิชาพื้นฐานทางการศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษา ปรัชญาและแนวความคิดที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาไทย ความเป็นมาของการศึกษาไทยโดยย่อ แนวโน้มและนโยบายการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันและอนาคตของแผนการศึกษาแห่งชาติ ศาสตร์ที่มามีบทบาทสัมพันธ์และควรมานำมาพิจารณาในการจัดการศึกษาปัจจุบัน การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบบโรงเรียนและส่วนราชการที่รับผิดชอบต่อการจัดและบริหารการศึกษาของไทย เรื่องที่ควรมานำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับการจัดการศึกษาของไทยแต่ละประเทศ

ศึกษา 281 การศึกษากับการพัฒนาชุมชน

ความหมายและลักษณะชุมชน หลักการพัฒนาชุมชน การจัดโรงเรียนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน วิธีการศึกษาและสำรวจชุมชน การวางแผนการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน การออกปฏิบัติงานสนาม การประเมินผลการปฏิบัติงาน

ศึกษา 311 ประวัติการศึกษาไทย

พื้นฐานการจัดการศึกษาของไทยแต่ละสมัย เริ่มตั้งแต่การศึกษาสมัยโบราณในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตลอดจนถึงสมัยปัจจุบัน วามี่โครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างไร ศึกษาถึงวัฒนธรรมของการศึกษาไทย

¹สภาการฝึกหัดครู, หลักสูตรการฝึกหัดครู 2519, หน้า 4.

ศึกษา 411 การศึกษาเปรียบเทียบ

ความหมายของการศึกษาเปรียบเทียบ การพัฒนาการของโลกกับการศึกษา การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีผลต่อการศึกษา ปรัชญาการศึกษาของโลกและของประเทศไทย การศึกษาของประเทศ ซึ่งมีผลสะท้อนมาจากการเมือง การเศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี การวิทยาศาสตร์ ระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทางทวีปยุโรป อเมริกา เอเชีย ออฟริกา นำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาของไทยในลักษณะการใช้ปัญหาวิเคราะห์ปัญหา เพื่อนำมาหาแนวโน้มในการจัดการศึกษาของไทย

ศึกษา 412 สัมมนาปัญหาการศึกษา

สภาพของปัญหาทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือปัญหาการศึกษา เฉพาะกรณีอันเป็นปัญหา เฉพาะท้องถิ่นหรือประเทศชาติ ได้รับการฝึกฝนในการอภิปราย เสนอความคิดเห็น การวิเคราะห์ปัญหาคด้วยกระบวนการกลุ่ม รู้แนวทางในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ รู้แหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้แกปัญหาทางการศึกษาและศึกษาแนวโน้มของปัญหาทางการศึกษาในอนาคตไว้

ต่อมากรมการฝึกหัดครูได้เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตร พ.ศ. 2519 โดยเป็นหลักสูตรในระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2524¹ เป็นหลักสูตรซึ่งเรียนติดต่อกันจนจบปริญญาตรีศาสตร์บัณฑิตได้ในช่วงเดียว ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาฝึกหัดครู เน้นการศึกษาในระดับปริญญาตรี ทั้งนี้เพราะประเทศกำลังต้องการครูที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากเป้าหมายในคำปรารภสำหรับการผลิตครูของวิทยาลัยครูที่ปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 ว่า ฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงในตลอดช่วงระยะเวลาของแผนนี้ จะรับนักศึกษาเพิ่มขึ้นเพียงแค้อยละ 38 เท่านั้น แต่จะเพิ่มในระดับปริญญาตรี

¹สภาการฝึกหัดครู, หลักสูตรสภาการฝึกหัดครูฉบับปรับปรุง 2524 (กรุงเทพมหานคร),

ถึงร้อยละ 54¹ พ.ศ. 2524² จึงมีการขยายเนื้อหาวิชาพื้นฐานการศึกษากออกไป และจัดให้เป็นวิชาที่บังคับเป็นจำนวน 4 วิชา คือ

- ศึกษา 111 ความรู้เบื้องต้นทางการศึกษา
- ศึกษา 211 การศึกษาไทย
- ศึกษา 281 การศึกษากับการพัฒนาชุมชน
- ศึกษา 312 ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู

ลักษณะสังเขปของเนื้อหาวิชานี้คือ³

ศึกษา 111 ความรู้เบื้องต้นทางการศึกษา

ศาสตร์ทางการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาับศาสตร์อื่น ๆ ความหมายและความมุ่งหมายทางการศึกษา บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม

ศึกษา 211 การศึกษาไทย

ปรัชญาและแนวความคิดที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาไทย ความเป็นมาของการศึกษาไทย โดยย่อ แผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาการศึกษาในแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแนวโน้มนการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบันและอนาคต ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไทย

¹สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.), หน้า 60-61.

²สภาการศึกษาศึกษา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

³สภาการศึกษาศึกษา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

ศึกษา 281 การศึกษากับพัฒนาชุมชน

ความหมายของการพัฒนาและความหมายของชุมชนและลักษณะของชุมชน หลักการ
พัฒนาชุมชน การจัดโรงเรียนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน การจัดและดำเนินงาน
โครงการสุขภาพในโรงเรียน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการแก้ปัญหาชุมชน วิธี
การศึกษาและสำรวจปัญหาชุมชน การวางแผนการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน การออกปฏิบัติงาน
ภาคสนาม การประเมินผลการปฏิบัติงาน

ศึกษา 312 ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู

ความหมายของปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู อุดมการณ์และวิญญานของครู คุณธรรม
จริยธรรมและจรรยาครู การสอนค่านิยมและการสร้างเสริมศรัทธาและคุณธรรมสำหรับครู
บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครู ลักษณะครูที่ดี

นอกจากวิชาบังคับยังมีวิชาเลือกในหมวดชายของวิชาพื้นฐานการศึกษาอีก คือ วิชาศึกษา
311 ประวัติการศึกษาไทย

ศึกษา 381 การจัดโรงเรียนชุมชน

ศึกษา 411 การศึกษาเปรียบเทียบ

ศึกษา 412 สัมมนาปัญหาการศึกษา

ศึกษา 473 กฎหมายการศึกษา

ศึกษา 486 สังคมวิทยาการศึกษา

ศึกษา 476 ชุมรกิจการศึกษา

ศึกษา 485 โครงการศึกษาเอกเทศ

ศึกษา 483 กิจกรรมเพื่อการศึกษาในท้องถิ่น

ศึกษา 311 ประวัติการศึกษาไทย

พื้นฐานการจัดการศึกษาของไทยแต่ละสมัย เริ่มตั้งแต่การศึกษาสมัยโบราณในสมัย
สุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตลอดจนถึงสมัยปัจจุบันว่า
มีโครงสร้าง และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างไร วิวัฒนาการของการศึกษาไทย ข้อวิจารณ์

เกี่ยวกับข้อดี ข้อบกพร่อง และปัญหาของแผนการศึกษาชาติหรือการศึกษาไทยทั่ว ๆ ไปในอดีต ซึ่งนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงการศึกษาของชาติต่อไป

ศึกษา 381 การจัดโรงเรียนชุมชน

ความหมายและความสำคัญของโรงเรียนกับชุมชน หลักการและแนวการจัดโรงเรียนชุมชน การบริหารโรงเรียน และแผนนโยบายการจัดโรงเรียนชุมชน โครงสร้างและระบบงานโรงเรียนชุมชน ปัญหาการจัดโรงเรียนชุมชนในประเทศไทย การประเมินผลโรงเรียนชุมชน

ศึกษา 411 การศึกษาเปรียบเทียบ

ความหมายของการศึกษาเปรียบเทียบ การพัฒนาการของโลกกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อการศึกษาระดับการศึกษาของโลกและของประเทศ นโยบายการศึกษาของประเทศและวิทยาศาสตร์ ระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทางทวีปยุโรป อเมริกา เอเชีย ออฟริกา นำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาของไทยในลักษณะของการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาแนวโน้มมาจัดการศึกษาไทย

ศึกษา 412 สัมมนาปัญหาการศึกษา

สภาพของปัญหาทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสังคมเศรษฐกิจ การเมือง หรือปัญหาการศึกษาเฉพาะกรณี อันเป็นปัญหาเฉพาะท้องถิ่นหรือประเทศชาติ ให้ได้รับการฝึกฝนในการอภิปรายเสนอความคิดเห็น การวิเคราะห์ปัญหาค้นคว้ากระบวนการกลุ่มรู้แนวทางการแก้ปัญหาการศึกษาด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ รุแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาทางการศึกษา และศึกษาแนวโน้มของปัญหาการศึกษาในอนาคตได้

ศึกษา 473 กฎหมายการศึกษา

กฎหมายการศึกษา กฎ ข้อบังคับ และระเบียบวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการ

ศึกษา

ศึกษา 486 สังคมวิทยาการศึกษา

ความหมายและความเป็นมาของสังคมวิทยาการศึกษา กลุ่มทางสังคม กระบวนการทางสังคม การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สถาบันของสังคม โครงสร้างของสังคม การควบคุมสังคม บทบาทของการศึกษาต่อสังคม เทคนิคทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ศึกษา 476 ชุมรศึกษาศึกษา

ความหมาย ขอบข่ายและประโยชน์ของชุมรศึกษาศึกษา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเศรษฐศึกษาศึกษา การใช้ประโยชน์จากสถิติทางการศึกษา การระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษา งานชุมรศึกษาในโรงเรียน ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา การสร้างเสริมฐานะของโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียน การจัดโครงการที่มีคุณค่าทางการศึกษา เช่น โครงการอาหารกลางวัน สหกรณ์ ฯลฯ การควบคุมและดำเนินงานประเมินผลและติดตามผลการจัดการศึกษาผลงานและปัญหาเกี่ยวกับชุมรศึกษาศึกษา

ศึกษา 485 โครงการศึกษาเอกเทศ

ให้นักศึกษาเลือกศึกษาเรื่องที่น่าสนใจในขอบข่ายวิชาการศึกษา โดยได้รับความยินยอมคำแนะนำ และอยู่ภายใต้การนิเทศอย่างใกล้ชิดของอาจารย์

ศึกษา 483 กิจกรรมเพื่อการศึกษาในห้องถิ่น

โครงการการศึกษาส่วนท้องถิ่น บทบาทของชุมชนที่มีต่อการศึกษาในห้องถิ่น กิจกรรมและวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามัคคี ศีลธรรมจรรยา ศิลปวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น

จากการที่หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2524 ใ้บังคับให้เรียนวิชาพื้นฐานการศึกษาถึง 4 วิชา และมีวิชาเลือก 9 วิชา ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในรายวิชานั้นเนื้อหาและลักษณะของวิชาที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับวิชาเลือกด้วย เพราะลักษณะและเนื้อหาของขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา ดังกล่าว เป็นลักษณะของสหวิทยาการ ถ้านักศึกษาเลือกวิชาเลือกเรียนก็ยิ่งจะทำให้มีความรู้ในเนื้อหาวิชานั้นอย่างกว้างขวาง และรู้สึกเป็นอย่างไร ก็เห็นได้

จากรายละเอียดของเนื้อหาวิชาเลือก อนึ่งวิทยาลัยครูบางแห่งได้เล็งเห็นประโยชน์ของวิชาเลือกในขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา ได้เปิดให้เป็นวิชาเลือกในลักษณะเลือกบังคับ คือ เปิดเลือกแต่บังคับให้นักศึกษาให้เรียน ขึ้นอยู่กับนโยบายของวิทยาลัยว่าจะใช้วิธีการแบบใด

ตามหลักสูตรเดิม คือ พ.ศ. 2519 วิชาพื้นฐานการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูนั้น ได้รวบรวมขอบข่ายวิชาพื้นฐานต่าง ๆ ของพื้นฐานการศึกษาไว้ด้วยกัน คือ พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา พื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์ พื้นฐานการศึกษาทางสังคม พื้นฐานการศึกษาทางค่านิยมวิทยา และการศึกษาเปรียบเทียบไว้ด้วยกันในวิชาเดียว ซึ่งทำให้ขอบข่ายและเนื้อหาของวิชาพื้นฐานการศึกษา ซึ่งเป็นวิชาบังคับให้เรียนในระดับ ปก.ศ.สูง นั้น เป็นปัญหาแก่อาจารย์ผู้สอนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเนื้อหาวิชามีขอบข่ายที่กว้างขวางมาก ไม่สามารถจะแยกแยะให้นักศึกษาที่มีความเข้าใจได้อย่างดีถาวร และลึกซึ้งเสมอได้พอ จากขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษาเดิมเห็นได้ว่า เนื้อหาของวิชาจึงไม่สามารถจะแยกแยะให้ออกได้ว่า เนื้อหาในแต่ละบทแต่ละตอน มีพื้นฐานมาจากทางสาขาใด เนื้อหาวิชาจึงสับสนและซับซ้อนกันไปหมด ซึ่งเหตุผลดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของกรมการฝึกหัดครู เรื่องรายงานการวิเคราะห์และการประเมินผลหลักสูตร การฝึกหัดครู 2519¹

จากเหตุผลดังกล่าว กรมการฝึกหัดครู จึงได้ปรับปรุงหลักสูตร พ.ศ. 2519 เสียใหม่ และก็ได้ปรับปรุงวิชาฝึกหัดครู ซึ่งรวมทั้งวิชาพื้นฐานการศึกษาคด้วย เพราะเห็นว่า จากการเข้าช้อนกันดังกล่าว ถ้าจัดแบ่งเนื้อหาวิชาออกไปคงจะไม่ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนขึ้นได้ ดังนั้นวิชาพื้นฐานการศึกษาจึงแบ่งออกเป็นวิชาบังคับ 4 วิชา ตามหลักสูตรปรับปรุงใหม่ คือ

วิชาศึกษา 111 ความรู้เบื้องต้นทางการศึกษา

วิชาศึกษา 211 การศึกษาไทย

วิชาศึกษา 281 การศึกษากับการพัฒนาชุมชน

วิชาศึกษา 312 ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู

¹หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู รายงานการวิเคราะห์และการประเมินผลหลักสูตรการฝึกหัดครู 2519, 2523 หน้า 1.

โดยจะเห็นได้ว่า จากวิทยังคัม 4 วิชานี้ รายละเอียดของเนื้อหาวิชานั้นมีขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษาเน้นไปทางด้าน พื้นฐานการศึกษาทางด้านปรัชญา และพื้นฐานการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ และพื้นฐานการศึกษาทางด้านสังคม

ส่วนรายละเอียดของวิชาเลือก 9 วิชานั้น ขอบข่ายของเนื้อหาวิชาจัดอยู่ในขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ พื้นฐานการศึกษาทางด้านปรัชญา พื้นฐานการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ พื้นฐานการศึกษาทางด้านสังคมและการศึกษาเปรียบเทียบ

การที่วิทยาลัยครู ได้เล็งเห็นความสำคัญของขอบข่ายวิชาพื้นฐานการศึกษาดังกล่าว จึงได้แบ่งเนื้อหาวิชาตามขอบข่ายวิชาพื้นฐานการศึกษา แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค ทั้งนี้เนื่องจากในสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษานั้น ยังไม่มีผู้ใดเข้าใจและแยกแยะประเด็นของเนื้อหาวิชาได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ผู้สอน ซึ่งต้องนำวิธีการสอนไปใช้ให้ถูกต้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาขาวิชานี้ยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร ความสับสนในลักษณะเนื้อหาวิชา จึงย่อมเกิดขึ้นได้ ซึ่งปัญหาที่อาจจะแก้ไขได้โดยกรมการฝึกหัดครู จัดอบรม หรือสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับวิชาพื้นฐานการศึกษาให้วิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง เข้าใจในทิศทางแนวเดียวกัน หรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่มาร่วมให้ความรู้ที่ถูกต้อง จะทำให้ขจัดปัญหาเหล่านี้ได้ และจะทำให้หลักสูตรวิชาชีพนี้นี้เข้มไปช่วยประสิทธิภาพที่ดี

การจัดหลักสูตรในมหาวิทยาลัย

ระคับปริญญาตรี

จากหลักสูตรศึกษาศาสตร (4 ปี) ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทย ในส่วนวิชาชีพครูเป็นการบูรณาการสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาทั้งหลายเข้าด้วยกัน โดยการกำหนดชื่อรายวิชาซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปบ้าง และจะเป็นหนึ่งรายวิชา หรือมากกว่าย่อมขึ้นอยู่กับระบบการจัดของสถาบันนั้น ๆ เช่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : 411 102 ปฐมนิเทศการศึกษา

3 หน่วยกิต

410 490 สัมมนาการศึกษา

2 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไซชื่อว่าประวัติและปรัชญา

การศึกษาไทย

2 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : ศ.ร. 210 ประวัติและปรัชญา การศึกษา	3 หน่วยกิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น : 100 การปกครองและการเมืองของไทย 320 ปรัชญาการศึกษา	2 หน่วยกิต 2 หน่วยกิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ : 261-101 การศึกษาเบื้องต้น 261-201 ปรัชญาและทฤษฎี การศึกษา	2 หน่วยกิต 2 หน่วยกิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร : ศ.ร. 417 ปรัชญาการศึกษา	3 หน่วยกิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง : 103 ปฐมนิเทศการศึกษาปัจจุบัน	3 หน่วยกิต
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ : 20101 พื้นฐานการศึกษา 20201 พัฒนาการ 20203 การศึกษากับชีวิต และชุมชน	6 หน่วยกิต 6 หน่วยกิต 6 หน่วยกิต

รายวิชาที่สถาบันต่าง ๆ เปิดสอนชั้นต้นนั้นจัดเป็นวิชาบังคับ นอกจากนี้ยังมีวิชาเลือก
ซึ่งมีขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา

ระดับปริญญาโท

การจัดหลักสูตรวิชาพื้นฐานการศึกษาในระดับปริญญาโทนั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิด
สอนสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นแห่งแรกของประเทศไทยในภาคเรียนที่ 2
ของปีการศึกษา 2523 โดยกำหนดให้นักศึกษาได้เลือกเรียนวิชาพื้นฐาน แบ่งออกได้เป็น 5 แขนง
วิชา คือ

พื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์	2 หน่วยกิต
พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา	2 หน่วยกิต
พื้นฐานการศึกษาทางสังคม	2 หน่วยกิต
พื้นฐานการศึกษาทางจิตวิทยา	2 หน่วยกิต
การศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษาระหว่างประเทศ	2 หน่วยกิต

หลักสูตรแบ่งเป็นหมวดวิชาเฉพาะ หมวดวิชาสัมพันธ์ วิทยานิพนธ์ จำนวนหน่วยกิต
ตลอดหลักสูตร 48 หน่วยกิต

โปรแกรมการศึกษา มีรายละเอียดของเนื้อหาวิชาดังนี้¹

411610	พื้นฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์	2	หน่วยกิต
411630	พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา	2	หน่วยกิต
411650	พื้นฐานการศึกษาทางสังคม	2	หน่วยกิต
411680	การศึกษาเปรียบเทียบ	2	หน่วยกิต
412620	มูลสารการวิจัยทางพฤติกรรม	2	หน่วยกิต
411675	พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม	2	หน่วยกิต
417609	พื้นฐานทางจิตวิทยาของการศึกษา	2	หน่วยกิต
412640	การวัดและประเมินค่าพฤติกรรม	2	หน่วยกิต
418601	เทคโนโลยีและการศึกษารวมสมัย	3	หน่วยกิต
411700	สัมมนาพื้นฐานการศึกษา	2	หน่วยกิต
421631	พฤติกรรมการสอนระดับอุดมศึกษา	3	หน่วยกิต
	วิชาเลือก	12	หน่วยกิต
	วิทยานิพนธ์	12	หน่วยกิต

สำหรับวิชาเลือกนั้นให้สิตเลือกเรียนตามการเลือกวิชาเอกโท ตามความสนใจในวิชา
พื้นฐานหลัก

¹บัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพื้นฐานการศึกษา ภาควิชา
ศึกษาศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 3.

นอกจากนี้ หลักสูตรปริญญาทางการศึกษามหามัณฑิต¹ (กศ.ม.) ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้กำหนดให้เรียนในหมวดวิชาพื้นฐานการศึกษา เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาทุกวิชาเอก และไม่เป็นวิชาพื้นฐานของวิชาเอกใด ๆ โดยศึกษาจากจำนวน 7 รายวิชา 12 หน่วยกิต ที่เป็นวิชาบังคับถึง 3 วิชา และเลือก 3 วิชา คือ

วิชาบังคับ

ศึกษา 501	พื้นฐานทางปรัชญาการศึกษา	2 หน่วยกิต
ศึกษา 502	พื้นฐานทางสังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ของการศึกษา	2 หน่วยกิต
ศึกษา 503	พื้นฐานทางจิตวิทยาของการศึกษา	2 หน่วยกิต

วิชาเลือก

ศึกษา 504	พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของการศึกษา	2 หน่วยกิต
ศึกษา 505	การศึกษาเปรียบเทียบ	2 หน่วยกิต
ศึกษา 507	จริยธรรมวิชาชีพ	2 หน่วยกิต

ระดับปริญญาเอก

ในระดับปริญญาเอก² มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เปิดสอน 2 สาขา คือ สาขาวิจัยและการพัฒนาหลักสูตร และสาขาพัฒนาศึกษาศาสตร์

สาขาวิจัยและการพัฒนาหลักสูตร กำหนดให้มีวิชาบังคับที่เป็นพื้นฐานการศึกษาด้วย คือ

ศึกษา 742	สัมมนาพื้นฐานทางสังคม - ปรัชญา - จิตวิทยา และประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการศึกษาของประเทศไทย	3 หน่วยกิต
-----------	---	------------

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) หลักสูตรชั้นมัณฑิต
ศึกษา 2527, หน้า 41-42.

²เรื่องเดียวกัน หน้า 283-284.

นอกจากนี้ในรายวิชาเลือกมีวิชาสังคม 746 สัมมนาปัญหาสังคม เศรษฐกิจการเมือง และการศึกษาไทย

ในสาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ได้กำหนดรายวิชาบังคับ และวิชาเลือกไว้ดังนี้

สังคม 753	สังคมวิทยาสำหรับการพัฒนาประเทศ	3	หน่วยกิต
เศรษฐ 755	เศรษฐศาสตร์สำหรับการพัฒนาประเทศ	3	หน่วยกิต
สังคม 758	สังคมวิทยาชนบทขั้นสูง	3	หน่วยกิต
ปรัชญา 762	ศาสนาและปรัชญากับการพัฒนาประเทศ	2	หน่วยกิต
ปรัชญา 764	หลักพุทธธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม	2	หน่วยกิต
พัฒนา 779	หลักและกระบวนการพัฒนาประเทศ	2	หน่วยกิต
พัฒนา 780	วิธีจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ	2	หน่วยกิต
พัฒนา 781	สัมมนาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์	2	หน่วยกิต
เศรษฐ 782	เศรษฐศาสตร์การศึกษา	2	หน่วยกิต

3.2 การเรียนการสอนวิชาพื้นฐานการศึกษาในต่างประเทศ

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการจัดการเรียนการสอน หรือการกำหนดหลักสูตรวิชาพื้นฐานการศึกษาโดยเฉพาะในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมของสถาบันนั้น ๆ เช่น

ระดับปริญญาตรี

หลักสูตรการฝึกหัดครูระดับปริญญาตรีในต่างประเทศโดยทั่วไปจะประกอบด้วยวิชาการศึกษาทั่วไป (General Education) วิชาชีพครูและวิชาเฉพาะ (Professional and Specialized Course) ส่วนที่เป็นพื้นฐานการศึกษาจะจัดอยู่ในวิชาชีพครู โดยจัดในลักษณะของการบูรณาการ ไม่แยกศึกษาเป็นรายวิชา เช่น หลักสูตรระดับปริญญาโท และการเรียกชื่ออาจแตกต่างกันไป โดยที่นี้จะขอยกตัวอย่างการจัดหลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาประถมศึกษา ของมหาวิทยาลัยแคนซัส สเตท ในสหรัฐอเมริกา¹ ซึ่งนักศึกษาจะต้องเรียนการศึกษาทั่วไป 50

¹Kansas State University Bulletin 1976-77, p. 186.

โดยศึกษาวิชาที่เกี่ยวกับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิชาเลือก ส่วนวิชาชีพ และวิชาเฉพาะมีจำนวน 49 หน่วยกิต ซึ่งในส่วนนี้มีลักษณะของวิชาพื้นฐานการศึกษารวมอยู่ด้วย เช่น หลักการศึกษาและสังคมวิทยาการศึกษา เป็นต้น

มหาวิทยาลัยโคโลราโด¹ ในเมืองโบลเดอร์ (University of Colorado, Boulder) เปิดสอนสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาทางสังคม (Social Foundations of Education) โดยมี 14 รายวิชา รวม 37-40 หน่วยกิต ซึ่งครอบคลุมถึงวิชาพื้นฐานการศึกษา คำนวณต่าง ๆ อันได้แก่ การศึกษาของประเทศต่าง ๆ ประวัติศาสตร์ และปรัชญาการศึกษา สังคมศึกษา การศึกษา เศรษฐศาสตร์การศึกษา การวิจัยทางสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมิสซูรี เมืองแคนซัส ซิตี้ (University of Missouri Kansas City) เปิดสอนสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาทางสังคมและปรัชญา (Social and Philosophical Foundations of Education) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับมนุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ปรัชญา และ สังคมวิทยา

ระดับปริญญาโท

มีการจัดการสอนวิชาพื้นฐานการศึกษาในระดับปริญญาโทเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้แก่

มหาวิทยาลัย ไอโอวา³ (University of Iowa) เปิดสอนระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในสาขา (Social Foundations and Comparative Education) ซึ่งมีรายวิชาที่เปิดสอนถึง 24 รายวิชา เช่น ประวัติการศึกษาของอเมริกา ยุโรป ระบบการศึกษาของกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ ปรัชญาการศึกษา สังคมวิทยาการศึกษา เป็นต้น

¹University of Colorado, Boulder 1979-80 Catalog.

²University of Missouri Kansas City, Bulletin 1977-1978.

³University of Iowa, Bulletin 1978-80, p. 189.

มหาวิทยาลัยเซนต์หลุยส์¹ (Saint Louis University) เปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอก โดยมีขอบข่ายของพื้นฐานการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ การศึกษา ปรินญาการศึกษา สังคมวิทยา และการศึกษาเปรียบเทียบ

มหาวิทยาลัยฟลอริดา² (University of Florida) จัดให้มีการสอนวิชาชีพทางการศึกษาในระดับปริญญาโท มีรายวิชาที่เป็นพื้นฐานการศึกษา ได้แก่ ประวัติการศึกษาของสหรัฐอเมริกา พื้นฐานการศึกษาทางสังคม ปรินญาการศึกษา ประวัติการศึกษาทั่วไป จิตวิทยา การศึกษา การศึกษาและจริยธรรม สัมมนาพื้นฐานการศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบ แต่ละวิชามีค่า 5 หน่วยกิต

นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากที่เปิดสอนในระดับปริญญาโท

ระดับปริญญาเอก

มหาวิทยาลัยแสตนฟอร์ด³ (Stanford University) เปิดสอนระดับปริญญาโทและเอกในสาขาการศึกษา ซึ่งในระดับปริญญาเอก นักศึกษาต้องเรียนวิชามังคัมตามโปรแกรมของมหาวิทยาลัยทุกวิชา มีรายวิชาในขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา คือ ประวัติศาสตร์การศึกษา สังคมวิทยาการศึกษา เศรษฐศาสตร์การศึกษา สังคมศาสตร์ทางการศึกษาในลักษณะสหวิทยาการ

มหาวิทยาลัย โอคลาโฮมา สเตท⁴ (Oklahoma State University) เปิดสอนวิชาในขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษา ซึ่งเป็นวิชามังคัมที่นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษาต้องเรียนคือ วิชาการศึกษาการพัฒนาชุมชน การเมืองกับการศึกษา การสำรวจชุมชน

¹ Saint Louis University, Bulletin 1975, p. 138.

² University of Florida, Catalog 1979-1978, pp. 208-209.

³ Standford University, Bulletin 1982-83, p. 59.

⁴ Oklahoma State University, Bulletin 1983-1984, p. 20.

มหาวิทยาลัยโอไฮโอ¹ (Ohio University) สอนระดับปริญญาเอกในสาขาวิชา
พื้นฐานการศึกษา วิชาที่เปิดสอนที่เป็นวิชาบังคับมี 6 รายวิชา คือ

วิชาประวัติศาสตร์การศึกษาตะวันตก
วิชาประวัติศาสตร์การศึกษาของสหรัฐอเมริกา
การปฏิบัติความคิดทางการศึกษา
ปรัชญาการศึกษา
โครงสร้างของสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา
โปรแกรมการศึกษาของนานาชาติ
นอกจากนั้นเป็นวิชาเลือก คือ
การศึกษาและการพัฒนาประเทศในแอฟริกา
การศึกษาและการพัฒนาประเทศในเอเชีย
การศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมธรรม
การศึกษาและการพัฒนาในลาตินอเมริกา
นอกจากนั้นยังมีมหาวิทยาลัยอื่น ๆ อีก

ในประเทศอังกฤษ มีการจัดหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่เกี่ยวข้องวิชา
พื้นฐานการศึกษา² คือ

1. การศึกษาเปรียบเทียบ เปิดสอนที่ มหาวิทยาลัยแอสตัน
(University of Aston)
2. พื้นฐานการศึกษาทางสังคม เปิดสอนที่มหาวิทยาลัยดันดี
(Dundee University)
3. พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา เปิดสอนที่มหาวิทยาลัยดันดี
(Dundee University)

¹Ohio University, Catalog 1984-1985, p. 51.

²Graduate Studies Bulletin 1981-82 United-Kingdom, p. 149.

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยลอนดอน (University of London)¹ มีการจัดหลักสูตรต่าง ๆ ในระดับประกาศนียบัตรให้นักศึกษาหลังจากที่ได้รับปริญญาแล้ว ซึ่งมี 5 สาขา คือ ทฤษฎีการศึกษาทั่วไป หลักสูตรและการสอน พื้นฐานการศึกษา การศึกษาหลักสูตรและการสอน ในสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษาจะเป็นหลักสูตรพื้นฐานการศึกษาที่เจาะลึกในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาบางประการ ซึ่งผู้เรียนจะเลือกเรียนเป็นวิชาเน้นหนักวิชาเดียวจากรายวิชาต่อไปนี้ คือ พัฒนาการเด็ก การศึกษาเปรียบเทียบ การศึกษาในการพัฒนาประเทศ ประวัติการศึกษา ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษาและสังคมวิทยาการศึกษา

การจัดรายวิชาพื้นฐานการศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างประเทศ² ได้จัดให้มีลักษณะดังนี้คือ

1. จัดโดยการศึกษาวิชาพื้นฐานต่าง ๆ แยกเป็นรายวิชา เช่น ประวัติศาสตร์การศึกษา ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบ และสังคมศาสตร์การศึกษา สาขาละหนึ่งวิชาหรือมากกว่านั้น
2. จัดโดยการศึกษาปัญหาพื้นฐานทางด้านสังคมและวัฒนธรรมโดยตรงและผลที่มีต่อการศึกษ ตัวอย่าง เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ บทบาทของข้าราชการทหารและพลเรือน การขัดแย้งระหว่างศาสนา ภาษา และชนกลุ่มน้อย
3. จัดโดยการศึกษาปัญหาทางการศึกษา เช่น การรวมอำนาจกัน การกระจายอำนาจทางการศึกษา ความสูญเสียทางการศึกษา ความเสมอภาคทางการศึกษา การว่างงานของนักศึกษา การเมืองภายนอก และระบบการให้ฉันทน์ เปรียบเทียบระหว่างการศึกษาที่เน้นทางด้านวิทยาศาสตร์กับทางด้านมนุษยศาสตร์

¹University of London, Institute of Education Prospectives, Bulletin 1982-85, pp. 64-66.

²William, F. Russell, Reconstruction in Foundations, Vol. 23, Winter 1973, No. 1. p. 24. อ้างจากผลการสัมมนา เรื่อง จุดยืนและทิศทางของสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา โดยนิสิตปริญญาโทรุ่น 1 สาขาพื้นฐานการศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2524.

ต่อนั้นได้นำ 3 วิธีดังกล่าวมาจัดเป็นรูปจำลองภาพรวมของโครงสร้างทั้งหมดของ
 หลักสูตรพื้นฐานการศึกษาในรูปที่ 1 ซึ่งเรียกว่า โมเดล ABC ของพื้นฐานการศึกษาซึ่งมี 2 รูปแบบ¹
 คือ

ศูนย์วิทยุยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

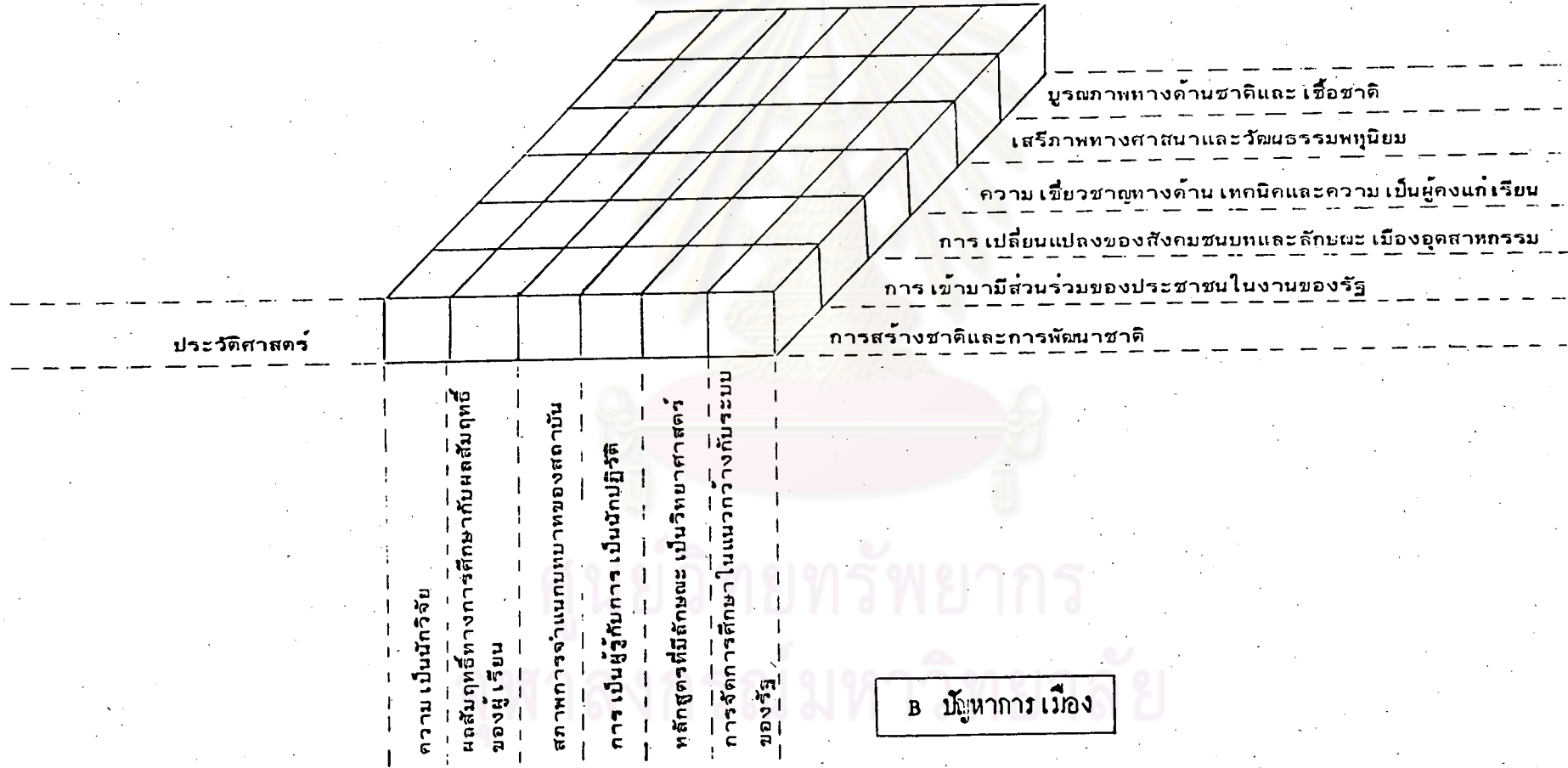
¹Butts R. Freeman, "Reconstruction in Foundation Studies"
Education Theory, Vol. 3 Winter 1973 No. 1. pp. 16-27.

รูปที่ 1

โมเดล ABC ของพื้นฐานการศึกษา

C สาขาวิชามนุษยศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์

A ปัญหาสังคมและวัฒนธรรมของสังคมสมัยใหม่

โดยสรุป จากการศึกษาที่เราได้ทราบถึงการจัดหลักสูตรวิชาพื้นฐานการศึกษาทั้งในประเทศและนอกประเทศนั้น เราจะเห็นได้ว่าวิชาพื้นฐานการศึกษา (Foundations of Education) จัดอยู่ในกลุ่มวิชาชีพครู เป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ใต้อย่างลึกซึ้งและกว้างไกล ตลอดจนเข้าไปถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษามีเหตุผลสำหรับการจัดหลักสูตรในระดับปริญญาตรีทั้งของมหาวิทยาลัยครู เป็นลักษณะของการบูรณาการวิชาในสาขาต่าง ๆ ที่เป็นขอบข่ายของวิชาพื้นฐานศึกษามาจัดรวมเป็นรายวิชา ส่วนในระดับบัณฑิตศึกษา จัดเป็นหลักสูตรที่ให้ศึกษาวิชาที่เป็นขอบข่ายของพื้นฐานการศึกษาอย่างลึกซึ้งกล่าวได้แก่นัยหนึ่ง หลักสูตรวิชาพื้นฐานการศึกษาระดับปริญญาตรีนั้นมุ่งให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการผลิตครู ในอันที่จะมีส่วนช่วยผลิตให้ได้คนดี ครูดี และผู้มีความรู้ดี

ตอนที่ 4 ปัญหาการจัดวิชาพื้นฐานการศึกษา

4.1 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานการศึกษาในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการศึกษาจากวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง

ปัญหาที่พบจากการกำหนดวิชาพื้นฐานการศึกษาในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงตามหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2519¹ มีปัญหาในค่านต่อไปนี้

1. เนื้อหาวิชาและขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษากว้างขวางมากเกินไปทำให้อาจารย์ผู้สอนไม่สามารถที่จะสอนให้ใคร่ครวญตามเนื้อหาได้
2. จำนวนหน่วยกิตต่อชั่วโมงเรียนไม่สอดคล้องกับเนื้อหา
3. หลักสูตรเขียนคลุมเครือทำให้ผู้สอนไม่ทราบว่าจะต้องสอนโดยละเอียดมากน้อยเพียงใด
4. เป็นการยากที่จะหาวิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา เนื่องจากเนื้อหาเป็นนามธรรม
5. ผู้สอนยังมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาไม่ลึกซึ้งพอ จึงทำให้เกิดความลำบากอย่างยิ่งในการดำเนินการสอน

¹กรมการฝึกหัดครู, โครงการสัมมนาอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานการศึกษาทั่วประเทศ
๗ อาคารทองสมุทวิद्याลัยครูสวนสุนันทา, พ.ศ. 2522.

นอกจากปัญหาของหลักสูตร 2519 แล้ว ยังมีปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร พ.ศ. 2524 จากการสัมมนาโครงการผลิตสื่อการสอนวิทยาลัยครูนครปฐม¹ พบว่า ปัญหาของเนื้อหาวิชาศึกษา 111 ทำความยุ่งยากในการผลิตสื่อการสอนดังนี้

1. เนื้อหาวิชาซ้ำซ้อนกับวิชาในขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษาอื่น ๆ คือ จากวิชาศึกษา 211 การศึกษาไทย และศึกษา 281 การศึกษากับการพัฒนาชุมชน
2. เนื้อหาวิชาเข้าใจโครงสร้างและลักษณะวิชาแตกต่างกันไป
3. เนื้อหาวิชายากต่อการที่จะตีความให้เข้าใจได้เป็นแบบเดียวกัน

สรุปจากปัญหาที่พบบ่งชี้ว่าทำให้อาจารย์ผู้สอนในวิชาพื้นฐานการศึกษา เกิดความสับสนและพยายามที่จะสรุปและทำความเข้าใจให้ตรงกันและนำไปใช้ในวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง

4.2 ปัญหาที่พบในต่างประเทศ

โดแนลด์ อาร์สไตน์² (Donald Arnstine) อ้างไว้ในหนังสือ The Knowledge Nobody Wants ว่าการสอนวิชาพื้นฐานการศึกษาตามโปรแกรมการสอนของการฝึกหัดครูในมหาวิทยาลัย มีความแตกต่างกันมาก สถาบันต่าง ๆ จะมีวิชารากฐานอย่างน้อยหนึ่งวิชา แม้ว่าเนื้อหาจะแตกต่างกันบ้างแต่ก็อยู่ภายใต้หัวข้อเดียวกัน คือ พื้นฐานการศึกษา พื้นฐานสังคม วิทยาการศึกษา โรงเรียนกับสังคมประวัติ และปรัชญาการศึกษา แต่ถ้าได้ทราวจึงถึงความสม่ำเสมอในอดีตเราพบว่า มักมีการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย เช่น ปี 1905 ประวัติศาสตร์ของการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับผู้ที่จะเป็นครู รองลงมาคือ วิชาจิตวิทยาการฝึกสอน การบริหารการศึกษา และวิชาครู ตามลำดับ

¹กรมการฝึกหัดครู, โครงการผลิตสื่อการสอนวิชาศึกษา 111 อาจารย์จากวิทยาลัยครู 36 แห่ง ณ วิทยาลัยครูนครปฐม วันที่ 8-12 มีนาคม 2525.

²Arnstine Donald, The Knowledge Nobody Wants : The Humanistic Foundations in teacher Education, Education Theory Vol. 23, Number 1 Winter 1973, p. 74.

จากปัญหาเหล่านี้อาจกล่าวได้ว่า การจัดวิชาพื้นฐานการศึกษาในการเรียนการสอน ขอบข่ายของเนื้อหาวิชานั้นกว้างขวางและลึกซึ้งมาก ถ้าลำดับการสอนในเนื้อหาวิชาเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง จะทำให้ารูปแบบของวิชาพื้นฐานการศึกษาจริง ๆ นั้น ไม่เหมาะสมเพราะจากขอบข่ายของวิชาพื้นฐานการศึกษานั้น ควรจะอยู่ในลักษณะของสหวิทยาการ การเรียนการสอนของนักศึกษาที่จะประกอบอาชีพครูจึงจะสนองวิชาของเขาได้

ตอนที่ 5 งานวิจัยเกี่ยวกับวิชาพื้นฐานการศึกษา

5.1 งานวิจัยในประเทศไทย

เนื่องจกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาพื้นฐานการศึกษาในประเทศไทยโดยตรงนั้น ยังไม่มีผู้ใดเคยทำวิจัยได้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในขอบข่ายของพื้นฐานการศึกษา ดังนี้

ด้านพื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา

สมพงษ์ สิงทะเล¹ ได้วิจัยเรื่อง "แนวความคิดทางปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 619 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาในชั้นปีสุดท้ายระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง 513 คน และนักศึกษาในชั้นปีสุดท้ายระดับปริญญาตรี 288 คน เมื่อแยกวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ทางการศึกษาการวิจัยพบว่า ในด้านความพยายามของการศึกษามีจุดมุ่งหมายการศึกษองคประกอบของการศึกษามีแนวโน้มไปพลลัทธิพัฒนาการศึกษา ส่วนด้านกระบวนการเรียนการสอนโน้มไปทางลัทธิปฏิรูปนิยม และเมื่อเปรียบเทียบแนวคิดตามปรัชญาการศึกษาทั้ง 5 ลัทธิ (สารัตถนิยม นวัตกรรมนิยม พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอักษิกาวินิยม) ของนักศึกษาทั้งสองระดับ พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญลัทธิ¹

¹สมพงษ์ สิงทะเล, "แนวความคิดทางปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523) หน้าบทคัดย่อ.

อรสา สุขเปรม¹ ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร กับคำรายงานพฤติกรรมกรรมการสอน พบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษา และพฤติกรรมกรรมการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร มีแนวโน้มไปทางลัทธิประสมการดัดนิยม รองลงไป คือ นิรันตรนิยม บูรณนิยม อรรถิถาานิยม และสารัตถนิยม ตามลำดับ ส่วนการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการสอนของอาจารย์ ซึ่งอาจารย์เป็นผู้รายงานพฤติกรรมกรรมการสอนของตนเอง และให้นักศึกษาเป็นผู้รายงาน ปรากฏว่า อาจารย์และนักศึกษารายงานว่าพฤติกรรมกรรมการสอนตามแนวปรัชญาสารัตถนิยมไม่แตกต่างกัน ส่วนพฤติกรรมกรรมการสอนนอกจากนั้นอาจารย์และนักศึกษารายงานว่าแตกต่างกัน

ค่านพื้นฐาน การศึกษาทางประวัติศาสตร์

วุฒิชัย มูลศิลป์² ได้วิจัยเรื่อง นโยบายการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2411-2453 พบว่า ผลของการจัดการศึกษาในรัชกาลที่ 5 สามารถสนองความต้องการในระดับพื้นฐานได้ ผู้ที่จบจากโรงเรียนผลิตข้าราชการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งผู้จบการศึกษาในระดับประถมและมัธยม ได้เข้ารับราชการช่วยเหลือการดำเนินงานปรับปรุงประเทศให้ดีขึ้น แต่การทำงานในระดับสูง ซึ่งต้องใช้ผู้ที่มีความสามารถเฉพาะด้าน ยังต้องอาศัยชาวต่างประเทศอยู่มาก

¹อรสา สุขเปรม, "ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร กับคำรายงานพฤติกรรมกรรมการสอน" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

²วุฒิชัย มูลศิลป์, "นโยบายการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2411-2453" วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2512

อุปสรรคของการจัดการศึกษาในรัชกาลที่ 5 คือ การคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก ซึ่งทำให้ท้องทุ่งแห่งประมวณให้กับการป้องกันประเทศเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการปฏิรูปการศึกษาในรัชสมัยดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการจัดการศึกษาสมัยใหม่ จนก่อให้เกิดการศึกษาภาคบังคับในเวลาต่อมา

จารุวรรณ ไวยเจตน¹ ได้วิจัยเรื่องการศึกษาภาคบังคับของไทยในระยะ 10 ปี ก่อน พ.ศ. 2475 พบว่า ได้มีพัฒนาการทางการศึกษาที่สำคัญ คือ การขยายความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาให้กว้างขวางขึ้น โดยเป็นการศึกษาวิชาชีพทั้งเกษตรกรรม หัตถกรรม และพาณิชย์กรรม เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของวิชาชีพที่เคยทำกันมา และอาชีพอื่น ๆ ไม่ใช่มุ่งเพื่อรับราชการเพียงประการเดียว และต้องการให้กุลบุตร กุลธิดาได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ซึ่งนำไปสู่การประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาในปี พ.ศ. 2465 โดยกำหนดให้ผู้มีอายุระหว่าง 7-14 ปี ต้องรับการศึกษาจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นอกจากนี้มีการขยายการศึกษาในระดับสูงคือ มีโรงเรียนมัธยม และเพื่อให้การศึกษาเฉพาะค่านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้น ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย

ระลึก ชานี² ได้ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาภาคบังคับของไทยภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2503) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2475-2503 ยังคงเป็นเรื่องของงบประมาณคงที่เป็นมาในสมัยก่อน ๆ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขาดแคลนครู และความไม่มั่นคงทางการเมือง ประกอบถึงผลกระทบกระเทือนจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วย

¹จารุวรรณ ไวยเจตน, "การศึกษาภาคบังคับของไทยในระยะ 10 ปี ก่อน พ.ศ. 2475" ปรินูฎานพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2516.

²ระลึก ชานี, "นโยบายและการจัดการศึกษา ภาคบังคับของไทยภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2503)" ปรินูฎานพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเอก ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2521.

คำพื้นฐานการศึกษาทางสังคม

นพดล คุ่มประวดี¹ ได้วิจัยเรื่อง ความมุ่งหวังของบิดามารดาในเขตชนบทไทยเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร พบว่า ครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมสูงกับครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมปานกลางมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรสูง ส่วนครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มีความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรต่ำ จึงสรุปได้ว่า บัณฑิตทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรไทยในชนบทมีอิทธิพลอย่างมากต่อความมุ่งหวัง เกี่ยวกับการศึกษาของบุตร

นันทา วิศิษฎ์โสภณ² ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเลื่อนชั้นทางสังคมของนักเรียนไทยที่ได้รับทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษา ณ ต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 ผลปรากฏว่า การเลื่อนชั้นด้วยเหตุที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ บุคคลที่ได้รับทุนมาจากตระกูลต่างกันและมีฐานะต่างกัน แต่ภูมิหลังหรือชาติกำเนิดไม่มีความสำคัญมากนัก คือ การเลื่อนชั้นทางสังคมของบุคคลเหล่านี้ คงสมมติสำคัญที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ได้เลื่อนฐานะตำแหน่งทางสังคม คือ ความเป็นปัญญาความสามารถ ความซื่อตรงและความพากเพียรพยายาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาต่างประเทศ บุคคลเหล่านี้เป็นข้าราชการที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั่วไป

¹ นพดล คุ่มประวดี, "ความมุ่งหวังของบิดามารดาในเขตชนบทไทยเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

² นันทา วิศิษฎ์โสภณ, "การเลื่อนชั้นทางสังคมของนักเรียนไทยที่ได้รับทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษา ณ ต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7" วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยา และมนุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

นาถฤดี ผลโลก¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองที่ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจระดับต่ำและกลาง เห็นว่าคุณภาพชีวิตหมายถึง การตอบสนองความต้องการการค่านิจใจ ส่วนผู้ปกครองกลุ่มฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจระดับสูงเห็นว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การตอบสนองความต้องการการค่านร่างกาย จิตใจ และคุณธรรม สำหรับ ความต้องการและความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น ผู้ปกครองกลุ่มฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจระดับต่ำ ต้องการให้นักเรียนศึกษาต่อเท่าที่สามารถ ไม่จำเป็นต้องจบปริญญาตรี ส่วนผู้ปกครองฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจระดับกลางและสูง ส่วนใหญ่ต้องการให้นักเรียนมีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย และผู้ปกครองกลุ่มฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจระดับสูง ยังเห็นทว่าปริญญาตรีมีความสำคัญและมีความจำเป็น

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

รูเบิน เซียซิงกาแลมวี คาพาลลี² (Keuben Siacingalamwe Kapaale) แห่ง มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ได้ทำการวิจัยพบว่า โปรแกรมการเรียนวิชาพื้นฐานการศึกษาใน มหาวิทยาลัยแซมเบียนั้น คือ การจัดโปรแกรมเกี่ยวกับพื้นฐานการศึกษา ซึ่งช่วยในการ คัดเลือกความเหมาะสมขององค์ประกอบการศึกษาของครูในแซมเบียได้ถูกต้องขึ้นมา มีทั้งเนื้อหา และวิธีการสอน ซึ่งทั้งสองอย่างนี้ควรมาจากวัฒนธรรมแซมเบีย รายวิชาควรเป็นในลักษณะ สหวิทยาการ เพราะธรรมชาติครูที่ทำงานเป็นที่ต้องการให้ทำเช่นนั้น และโครงการการศึกษา ของครูควรเหมาะสมกับเวลาที่จะให้นักศึกษาศึกษาถึงปัญหาในสังคมของเขาในแง่การศึกษา อย่างลึกซึ้ง

¹นาถฤดี ผลโลก, "ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

²Keuben Siacingalamwe Kapaale, The Foundations of Education Program at the University of Zambia : A Critical Examination, Dissertation Abstracts International Vol. 42 No. 05 November 1981 : 4598A.

เจมส์ บี โคนันท์¹ (James B. Conant) ได้ทำการวิจัยเรื่อง The Roles of Historical Foundations and Philosophical Foundations for In-service โดยมียุทธประสงค์เพื่อการศึกษาบทบาทของประวัติศาสตร์และปรัชญาการศึกษาว่าเป็นพื้นฐานการศึกษาที่สำคัญต่อการเตรียมครู จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า พื้นฐานการศึกษาทางค่านประวัติศาสตร์และปรัชญาการศึกษานั้น มีความสำคัญและจำเป็นที่นักศึกษาฝึกหัดครูจะต้องให้ได้รับการปูพื้นฐานไว้อย่างดี แต่นักศึกษาไม่สามารถนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ได้นั้น เนื่องจากขาดการลงมือปฏิบัติจริง และไม่เคยได้สัมผัสกับความรู้ทั้งหมดของพื้นฐานการศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹James B. Conant, "The Roles of Historical Foundation and Philasaphical Foundations for In-Service Teacher" Dissertation Abstracts International : The Humanties and Social Sciences, 38, (Febuary 1978) : 4653-4654-A.